A Nyíregyházi Vasvári Pál Gimnázium magyar nyelv és irodalom tantárgy helyi tanterve a Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosítása alapján

A magyar nyelv és irodalom tanításának célja és feladatai

Az egyéni, a közösségi, a társadalmi kommunikáció alapja a magyar nyelv sokoldalú ismerete és árnyalt használata. A nyelv kultúrát formál, őriz és közvetít, az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás, az önismeret kibontakozásának közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Az anyanyelvnek kulcsszerepe van a nemzeti és kulturális önazonosság, tudatosság és kifejezőkészség, az erkölcsi, az esztétikai, a történeti és a kritikai gondolkodás kialakításában is. Az anyanyelvnek mint rendszernek a biztos tudása, az anyanyelvi készségek birtoklása segíti az aktív részvételt a társadalom közösségeiben, valamint meghatározó szerepe van a társadalom értékeinek létrehozásában, megvitatásában, közössé tételében és alakító áthagyományozásában.

Az anyanyelvi alapok megfelelő ismerete segíti az idegen nyelv elsajátítását. Az anyanyelvi képzés befolyásolja és támogatja a többi műveltségterület elsajátítását, ezért az anyanyelvi kompetencia fejlesztése valamennyi műveltségi terület feladata. Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója, alakítója: a szövegértési és alkotási (alsó tagozatban fogalmazási) készségek, és az ezeket megalapozó képességek fejlesztésének, az esztétikai és érzelmi nevelésnek, a viselkedési szabályrendszer átadásának egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze. Ezért alapvető szerepe van a nyelvi, a kulturális és a szociális kompetenciák alakításában, fejlesztésében, meghatározó a tanulás teljes folyamatában.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét.

Az egyén folyamatosan fejlődő szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt kifejezésmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen velük. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot, ugyanakkor különböző képességterületeket fejleszt. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat a múlt, a jelen és a jövő között. A jelentős művek szembesítik a befogadót az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti különbség megfogalmazásában, tiszteletében. Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjék a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A fenti célok mellett az irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget 2 teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és többjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciókat.

A Magyar nyelv és irodalom műveltségterület számos ponton kapcsolódik a Művészetek, az Ember és társadalom, az Élő idegen nyelv, valamint az Informatika műveltségi területek tartalmaihoz és céljaihoz.

Kulcskompetenciák

A magyar nyelv és irodalom tantárgy az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet, ezenkívül jelentősen hozzájárulhat a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség elnevezésű kulcskompetenciák fejlesztéséhez is. A hatékony, önálló tanulás készségeinek-képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a magyarórákon.

Fejlesztési feladatok

1.Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása

2. Olvasás, az írott szöveg megértése

3. Írás, szövegalkotás

4. A tanulási képesség fejlesztése

5. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről

6. Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése

Értékelési szempontok

A tanuló munkájának értékelése során meg kell vizsgálni:

– milyen mélységben sajátította el a magyar nyelv és irodalom tantárgy nyelvezetét;

– megszerezte-e a kellő grammatikai, nyelvi és irodalmi ismereteket;

– birtokába jutott-e az ismeretszerzés különböző formáinak;

– képes-e a szerzett tapasztalatok, ismeretek önálló rendszerezésére, csoportosítására, a felmerült problémák világos megfogalmazására, kifejtésére;

Az eredményes előrehaladás egyik fontos előfeltétele a tanulók tudásának folyamatos ellenőrzése és értékelése. A magyarórákon értékelni kell a tanulók

– szóbeli megnyilvánulását,

– írásbeli teljesítményét.

A szóbeli megnyilvánulások lehetnek

– feleletek,

– hozzászólások,

– a tananyag feldolgozását segítő jó kérdések, önálló gondolatok,

– kiselőadások stb.

Az írásbeli teljesítmények

– a tankönyv, munkafüzet feladatainak megoldása,

– alkalomszerűen készített feladatlapok megoldása,

– feladatgyűjtemények válogatott feladatainak megoldása,

– esszé, értekezés, műértelmezés (évente 3-4 iskolai),

– házi fogalmazások.

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai jórészt összehangolhatók: az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területből (szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás; anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek) négy mindkét tantárgy keretében fejleszthető. Minden nyelvtanóra kiemelt feladata a szövegértés és a szövegalkotás tanítása.

ÓRASZÁMOK FELOSZTÁSA MAGYAR NYELV ÉS IRODALOMBÓL

	A tantárgy heti óraszáma		A tantárgy éves óraszáma	
	Magyar nyelv	Irodalom	Magyar nyelv	Irodalom
9. évfolyam	1	3	36	108
10. évfolyam	1	3	36	108
11. évfolyam	1	3	36	108
12. évfolyam	1	4	30	120

A TEMATIKAI EGYSÉGEK FELOSZTÁSA
MAGYAR NYELV
9. évfolyam

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció	11 óra
A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek	20 óra
Helyesírási ismeretek	5 óra
Összes óraszám	**36 óra**

10. évfolyam

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	17 óra
Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok	15 óra
Jelentéstan	4 óra
Összes óraszám	**36 óra**

11. évfolyam

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	8 óra
Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek	8 óra
A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma	8 óra
Anyanyelvünk jelene és jövője: nyelv, identitás, megmaradás és nyelvi tervezés	7 óra
Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés	5 óra
Összes óraszám	**36 óra**

12. évfolyam

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
Retorika	11 óra
Pragmatika	7 óra
Készülünk az érettségire	12 óra
Összes óraszám	**30 óra**

A TEMATIKAI EGYSÉGEK FELOSZTÁSA
IRODALOM
9. évfolyam

TEMATIKAI EGYSÉG	Órakeret
I. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom	**15 óra**
A) Az irodalom és hatása	
B) Szerzők, művek párbeszéde	
C) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei	
D) Műnemi-műfaji rendszer	
II. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	**10 óra**
A) Az ősi magyar hitvilág	
B) A görög mitológia	
C) Egyéb teremtésmítosz	
III. A görög irodalom	**20 óra**
A) Az epika születése	
B) A görög líra, az időmértékes verselés	
C) A görög dráma	
IV. A római irodalom	**12 óra**
A) A polgárháborúk kora	
B) Augustus kora	
V. A Biblia mint kulturális kód	**18 óra**
A) Ószövetség (részletek)	
B) Újszövetség	
VI. A középkor irodalma	**18 óra**
A) Egyházi irodalom	
B) Lovagi és udvari irodalom	
C) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)	
D) A középkor világi irodalma	
VII. A reneszánsz irodalma	**15 óra**
A) A humanista irodalom	
Összes óraszám	**108 óra**

10. évfolyam

TEMATIKAI EGYSÉG	Órakeret
I. A reneszánsz irodalma	**22 óra**
A, A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése	3
B, A reformáció világi irodalma	3
C, Líra a reformáció korában	10
D, Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában	6
II. A barokk és a rokokó irodalma	**10 óra**
A, Epika	7
B, A kuruc kor lírája: művek, műfajok	3
III. A felvilágosodás irodalma	**33 óra**
A, Az európai felvilágosodás	10
B, A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus	9
C, Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban	14
IV. A romantika irodalma	**12 óra**
V. A magyar romantika irodalma	**31 óra**
A, Életművek a magyar romantika irodalmából	29
B, Irodalomtudomány a romantika korában	2
Összes óraszám	**108 óra**

11. évfolyam

TEMATIKAI EGYSÉG	Órakeret
I. A klasszikus modernség irodalma	**50 óra**
A) A nyugat-európai irodalom	**5**
B) Az orosz irodalom	**6**
C) A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai	**4**
D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	**35**
1. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából	
a) Arany János	12
b) Mikszáth Kálmán	7
2. Színház- és drámatörténet	12
3. Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából	4
II. A magyar irodalom a XX. században	**58 óra**
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából	**35 óra**
a) Herczeg Ferenc	5
b) Ady Endre	12
c) Babits Mihály	10
d) Kosztolányi Dezső	8
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából	**11 óra**
a) Móricz Zsigmond	7
b) Wass Albert	4
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.	**12 óra**
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói	
a) Juhász Gyula	3
b) Tóth Árpád	3
c) Karinthy Frigyes	3
d) Krúdy Gyula	3
Összes óraszám	**108 óra**

12. évfolyam

Tematikai egység címe	Órakeret
I. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma	**19 óra**
A) Avantgárd mozgalmak	4
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai	3
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai	4
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései	5
E) A posztmodern világirodalom	3
II. A magyar irodalom a XX. században II.	**60 óra**
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.	
József Attila	14
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.	
a) Örkény István (a drámával együtt: 2+2=4)	3
b) Szabó Magda (a drámával együtt: 2+1=3)	2
c) Kányádi Sándor	3
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.	
a) Metszetek: egyéni utakon	
Szabó Dezső	2
Krúdy Gyula	2
Weöres Sándor	2
b) Metszetek a modernista irodalomból	

Szabó Lőrinc	3
Radnóti Miklós	8
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból	
Dsida Jenő	2
Reményik Sándor	2
Áprily Lajos	2
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából	
Nagy László	2
e) Metszet a tárgyias irodalomból	
Pilinszky János	3
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból	
Illyés Gyula	2
g) Metszetek a magyar posztmodern irodalomból	3
Tandori Dezső	
Hajnóczy Péter	
Esterházy Péter	
D) Színház- és drámatörténet	
Örkény István	3
Szabó Magda	2
III. A XX. századi történelem az irodalomban	**12 óra**
a) Trianon	2
b) Világháborúk	2
c) Holokauszt	4
d) Kommunista diktatúra	2
e) 1956	2
IV. Kortárs magyar irodalom	**4 óra**
V. Az irodalom határterületei	**2 óra**
VI. Regionális kultúra	**2 óra**
VII. Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés	**21 óra**
Összes óraszám:	**120 óra**

9–10. évfolyam

A magyar nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá az anyanyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, olvasható írás, biztos, problémaérzékeny helyesírás. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a különféle nyelvi szintek jelenségeinek felismerését, azonosítását, jelentésadó és jelentésmódosító szerepükre való reflexiót, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig. Az anyanyelvi képzés kiemelt területe különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú, rendeltetésű (pl. szépirodalmi, dokumentum- és ismeretterjesztő) különféle hordozókon közzétett szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmaztatása szóban és írásban.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése, a hangzó szöveg különféle kommunikációs helyzetekben, beszédszándékokkal és célokkal, a beszédpartnerek kommunikációs szándékának, nem nyelvi jeleinek felismerése, azonosítása.

Elvárt feladat a mai magyar nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeret továbbépítése, fejlesztése; felkészítés a nyelvtani ismereteik önállóan alkalmazására a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megközelítésében. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású szövegek megírása. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezésére a hibák önálló javítására.

A magyar nyelvi fejlesztés és ismeretanyag tartalmazza szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek földolgozását, értelmezését, értékelését jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (pl. szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok, hangszimbolika, jóhangzás). A szövegek feldolgozásának célja az analizáló, jelentésfeltáró és a szöveget egybelátó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása, a fent mondottakkal egybehangzóan szakmaitudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti szövegek jelentésének értelmezésében. Cél a szövegelemzés már ismert módszereinek gazdagítása a stilisztikai és szövegtani ismeretek alkalmazásával. E tevékenységekhez járul a szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban. A szövegértés fejlesztése eljut oda, hogy a tanuló kritikai és kreatív olvasással képes szakmaitudományos, publicisztikai – írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő – szövegek, metaforikus, metonimikus jelentésének feltárására, értelmezésére, manipulációs szándékok, technikák felfedezésére, szépirodalmi, szakmai, publicisztikai szóbeli és írásos szövegek értékelésében a szerkezeti és stiláris egység, a vizuális megformáltság, a kifejtettség és információs gazdagság fölismerésére, értékelésére. Ismeri hivatalos írásművek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz) jellemzőit, és képes önálló (kézi és digitális) szövegalkotásra e műfajokban. Képes a konnotatív jelentések felfedezésével a szépirodalmi művek üzenetének teljesebb megértésére.

Az irodalomtanítás feladata – szoros együttműködésben az anyanyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, jelentésrétegek feltárása). E szövegfeldolgozási eljárások keretében különböző műfajú és 8 hangnemű lírai alkotások értelmezése, költői képek, alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek jelentésteremtő szerepének megértését elősegítő elemző-értelmező tevékenységek, a költői nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának tudatosítása.

A 9–10. évfolyam továbbfejleszti a narratív és a dráma műneméhez tartozó művek megértését, melynek része az epikus és a drámai történetmondás, idő-, tér- és cselekményszervezés, illetve jellemalkotás közötti különbségek megfigyelése, a drámai közlésmód jellemző szövegtípusainak felismertetése különböző szövegfeldolgozási eljárásokkal, kreatív tevékenységekkel. Mind a művek hatásának, mind mélyebb megértésének feltétele az előreutalások, késleltetések és az elbeszélő művek motivikus-metaforikus szintjének értelmezése, továbbá a művekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák megbeszélése, értelmezése, megvitatása.

Az irodalmi műveltség épüléséhez hozzájárul, ha a tanulók képessé válnak az olvasott, különböző korú és világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítására, megértésére, a megismert korszakok, művek máig tartó kulturális, irodalmi hatásának megértésére, konkrét példák felidézésére. Kívánatos, hogy tudásukat alkalmazni tudják, például szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésében, értelmezésében (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése. A gondolkodási képességet, az önkifejezést, a kreativitást fejlesztő feladathelyzet a megismert formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazása a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szöveg (pl. beszámoló, ismertetés, esszé, egyszerűbb értekezés) írására; verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére, kritikájára és felhasználására. Mind a magyar nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információ-felhasználás normáinak (pl. a források megjelölését, idézést) közvetítése. Elvárható önálló műelemzés készítése adott szempont/ok szerint.

MAGYAR NYELV
9. évfolyam
1 óra/hét (évi 36 óra)

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció	11 óra
A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek	20 óra
Helyesírási ismeretek	5 óra
Összes óraszám	**36 óra**

9. évfolyam
1 óra/hét (évi 36 óra)

Tematikai egység + órakeret	Nevelési-fejlesztési célok	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció (11 óra)	A hallott szöveg megértésének fejlesztése. A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése a kommunikációs helyzetnek(kontextus) megfelelően.	A kommunikáció folyamaza, tényezői. A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció, a testbeszéd, a térközszabályozás szerepének ismerete, tudatos alkalmazása, dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése. Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői. Fogalmak: *Kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás).* *Kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai szerep, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák), tömegkommunikáció.*	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a média társadalmi hatása. Etika: fogyasztói társadalom. Mozgóképkultúra és médiaismeret: médiatudatosság. Dráma és tánc*:* beszédhelyzetek, dramatikus játékok.

		Tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú). *Véleményközlő műfaj (kommentár, glossza, jegyzet, olvasói levél, ismertetés, ajánlás).*	
A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek **(20 óra)**	A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.	<u>Hangtani ismeretek</u>: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. <u>Alaktani sajátosságok</u>: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik. A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai. A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok. A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban. A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban. A nyelvi szintek elemkészletéről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése. <u>Fogalmak</u>: *Hang, fonéma, hangtörvény, szóelem (morféma): szabad és kötött morféma, szótő, képző, jel, rag.* *Szófaj: alapszófaj, viszonyszó, mondatszó.* *Szószerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma.* *Mondatrész: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző. Vonzat.*	Idegen nyelvek: a tanult idegen nyelv hangtana, alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkezete.

		Mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat.	
Helyesírási ismeretek (5 óra)	A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése. A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése. A hibajavítási képesség és az önkorrekció fejlesztése.	A helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei. A szöveg központozásának szabályai, használata, az írásjelek funkciója. Helyesírási gyakorlatok az egybe- és különírás, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb. Idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása. A normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése. Fogalmak: *Helyesírási alapelv, nyelvi norma*	Minden tantárgy: helyesírás.

IRODALOM
9. évfolyam
3 óra/hét (évi 108 óra)

TEMATIKAI EGYSÉG	Órakeret
I. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom	**15 óra**
A) Az irodalom és hatása	
B) Szerzők, művek párbeszéde	
C) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei	
D) Műnemi-műfaji rendszer	
II. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	**10 óra**
A) Az ősi magyar hitvilág	
B) A görög mitológia	
C) Egyéb teremtésmítosz	
III. A görög irodalom	**20 óra**
A) Az epika születése	
B) A görög líra, az időmértékes verselés	
C) A görög dráma	
IV. A római irodalom	**12 óra**
A) A polgárháborúk kora	
B) Augustus kora	
V. A Biblia mint kulturális kód	**18 óra**
A) Ószövetség (részletek)	
B) Újszövetség	
VI. A középkor irodalma	**18 óra**
A) Egyházi irodalom	
B) Lovagi és udvari irodalom	
C) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)	
D) A középkor világi irodalma	
VII. A reneszánsz irodalma	**15 óra**

A) A humanista irodalom	
Összes óraszám	**108 óra**

9. évfolyam
3 óra/hét (évi 108 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom (15 óra) ***A, Az irodalom és hatása*** ***B, Szerzők, művek párbeszéde*** ***C, Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei*** ***D, Műnemi-műfaji rendszer***	Változatos lírai, kisprózai alkotások, szövegrészletek olvasása, közös értelmezése. Szerző, előadó, terjesztő és befogadó változó viszonyrendszere: a művészetben való részvétel lehetőségei. Nyelv és nyelviség az irodalomban: a képi és a hangzó nyelv, szóképek és retorikai alakzatok a hétköznapi és az irodalmi kommunikációban.	Az irodalmi közlésfolyamat tényezői Művészet, irodalom, írásbeliség, szóbeliség szerző-mű-befogadó viszonya (Karinthy: A cirkusz) Aiszóposz: A tücsök és a hangya Hajnóczy Péter: A hangya és a tücsök Romhányi József: Tücsökdal Arthur Conan Doyle: Sherlock Holmes-történetek (részletek) Alapozó ismétlés: műnemek „Műértő műhely” Támpontokat, eszközöket szerez a szakszerű elemzés lehetőségéhez. <u>Fogalmak:</u> *művészet, szépirodalom, szórakoztató irodalom, irodalmi kommunikáció; szerző, alkotó, terjesztő, másoló, előadó, befogadó; befogadás, értelmezés, műnem, epika, líra, dráma, műfaj, monda, elbeszélés, regény, elbeszélő költemény, dal, himnusz, óda, elégia, metafora, hasonlat, költői megformáltság, történet, elbeszélés, lírai én, narrátor, beszélő, dialógus, monológ*	Nyelvtan, digitális kultúra: a kommunikáció Dráma és tánc: színpadi játék Vizuális kultúra: a fotó, a festmény, a karikatúra valóságlátása, kódjai Néprajz, zene Történelem: őskor, írásbeliség kialakulása
Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia (10 óra)	Annak felismertetése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati,	Mitológiai történetek és hősök különféle feldolgozásokban; történettípusok.	Vizuális kultúra: az antik-görög művészet néhány alkotása;

A, Az ősi magyar hitvilág ***B, A görög mitológia*** ***C, Egyéb teremtésmítosz***	erkölcsi és esztétikai élmények forrása. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése. Az alapvető emberi magatartásformák felismerése és azonosítása a mitológiai történetekben. A görög kultúra máig tartó hatásának felismerése. Irodalmi alapformák, műfajok és motívumok megismerése	A mítoszok kulturális jelentőségének megértése. Mítoszok, mondák és népmesék. Hoppál Mihály: Sámánok. Lelkek és jelképek (részletek) Jankovics Marcell: Ének a csodaszarvasról (részlet) Babiloni teremtésmítosz (részlet) <u>Fogalmak:</u> *szóbeliség, írásbeliség, sámánizmus, regös, mágus, jokulátor, táltos, világfa, antikvitás, mítosz, mitológia eredetmítosz, archaikus világ, archetípus*	irodalmi motívumok a képzőművészetben Földrajz: topológiai tájékozódás
A görög irodalom (20 óra) ***A, Az epika születése*** ***B, A görög líra, az időmértékes verselés*** ***C, A görög dráma***	Alapvető emberi magatartásformák felismertetése, megvitatása révén az erkölcsi és esztétikai érzék fejlesztése. Az irodalmi alapműveltség építése. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik-görög és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival. Alapvető erkölcsi értékek képviselete, azonosulás a példaadó emberi magatartásformákkal. Dialogikus művek befogadásának, értelmezésének képessége, az erkölcsi gondolkodás fejlesztése.	Homérosz: Iliász és /vagy Odüsszeia (részletek). Szemelvények a görög lírából (pl. Anakreón, Szapphó, Alkaiosz, Szimonidész) A szerzőkhöz, illetve hősökhöz kapcsolódó toposzok. Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatása, továbbélése többféle értelmezésben az európai és a magyar irodalomban, képzőművészetben, filmen. Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése. Az antik görög színház jellemzői. Drámai előadások (tragédia és komédia), versenyjátékok. Szophoklész: Antigoné Az antik dráma hatása a drámatörténetre.	Vizuális kultúra: az antik-görög művészet néhány alkotása; illusztrációk és irodalmi művek párhuzamai, későbbi korok témafeldolgozásai, görög és római színházépítészet. Földrajz: 1-2 fennmaradt antik színház topológiája Történelem: az antik világ nagy szónokai, történetírói. Matematika; fizika: tudománytörténet; az antik világ tudományosságának öröksége Filozófia: antik filozófusok, filozófiai irányzatok Színház- és filmművészet: opera, musical,

		Memoriterek: *Homérosz: Odüsszeia (részlet)* *Anakreón: Gyűlölöm azt…* Fogalmak: *eposz, eposzi konvenciók: propozíció, invokáció, enumeráció, in medias res, deus ex machina, hexameter; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés fogalmai, toposz, tragédia, komédia, dialógus, monológ, hármas egység, akció, dikció, drámai szerkezet, expozíció, konfliktus, tetőpont, megoldás, kar, katarzis*	balett-feldolgozások Emberismeret, etika: hatalom és erkölcs, előítéletek Esztétika; filozófia: Arisztotelész Poétikájának néhány alapvetése
A római irodalom (12 óra) ***A, A polgárháborúk kora*** ***B, Augustus kora***	Különböző magatartásformák megértésének és értékelésének képessége, azonosulás a példaadó erkölcsi értékekkel. Műfajok, versformák szervezői elveinek felismerése, befogadása. Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik római és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival. A római kultúra máig tartó hatásának felismerése.	Szemelvények a római lírából és epikából. Catullus, Vergilius, Horatius, Ovidius, néhány műve (vagy részletek). A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése. Memoriterek: *Catullus: Gyűlölök és szeretek* Fogalmak: *imitáció, dal, óda, elégia ekloga, episztola, strófaszerkezet, horátiusi alapelvek, ars poetica*	Történelem, földrajz: az antik római kultúra topológiája Vizuális kultúra: korabeli művek és későbbi feldolgozások. Emberismeret, etika: a szerelem etikája, Aurea mediocritas, Carpe diem!, művészet és hatalom viszonya. Nyelvek: latin hatás a magyar és az európai nyelvekben, pl. Horatius noster Kultúrtörténet: a görög-római antikvitás hatása az európai kultúrára.
A Biblia mint kulturális kód (18 óra) ***A, Az Ószövetség (részletek)*** ***B, Újszövetség (részletek)***	A bibliai történetek etikai vonatkozásainak tudatosítása. Bibliai élethelyzetek, magatartásformák, témák, motívumok megismertetése, befogadásának képessége, továbbélő hatásuk tudatosítása.	Szemelvények az Ószövetségből (pl. Teremtéstörténet, Káin és Ábel; A vízözön, Bábel tornya, József története, Mózes és a tízparancsolat, próféták, Jónás története, zsoltárok). Szemelvények az Újszövetségből (pl. Máté evangéliuma;	Vizuális kultúra; ének-zene: a Biblia hatása más művészeti ágakra; különböző korok bibliai témafeldolgozásai, különféle művészeti ágak példáival. (Keresztény ikonográfia, építészet,

		példabeszédek, pl. A tékozló fiú, Az irgalmas szamaritánus; a passió, Pál apostol „szeretethimnusza”; az Apokalipszis egy részlete). A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában (pl. szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban). A Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok eredete, tartalma. Fogalmak: *Biblia, Ószövetség, Újszövetség, Héber Biblia, zsidó vallás, kánon, kanonizáció, teremtéstörténet, pusztulástörténet, Tóra, Genesis, Exodus, zsoltár, próféta, kereszténység, evangélium, szinoptikusok, napkeleti bölcsek, apostol, példabeszéd, passió, kálvária, apokalipszis*	szobrászat, festészet, zene.) Magyar nyelv: bibliai szófordulatok nyelvünkben Emberismeret, etika: vallási és kulturális hagyomány összefüggései, vallási, felekezeti tolerancia
A középkor irodalma (18 óra) ***A, Egyházi irodalom*** ***B, Lovagi és udvari irodalom*** ***C, Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)*** ***D, A középkor világi irodalma***	Kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak (ókor - középkor-reneszánsz fogalmak koordinátái) megértetése, érzékenyítés a középkori irodalom sajátosságaira, műfajok, világkép, értékrend, néhány alkotás befogadásának támogatása. A vallásos és világi irodalom együtthatásának megismerése.	Szemelvények a 4–14. századi európai irodalomból, pl. himnuszköltészet (J. da Todi, Assisi Szt.Ferenc) vallomás (Augustinus); legendák; hősi ének (pl. Roland-ének), trubadúr- és lovagi költészet (pl. W. von der Vogelweide, vágánsdalok, Carmina Burana (részlet) Dante: Isteni színjáték (részlet/ek a Pokolból). Villon művei (pl. egy-két részlet a Nagy testamentumból, 15. sz.). Szemelvények a 12–15. századi latin és magyar nyelvű magyar irodalomból (részletek, pl. Árpádházi Szent Erzsébet legendája, haláltánc-Ráskai Lea).	Vizuális kultúra; ének-zene: a középkori építészet, képzőművészet (romanika, gótika) középkori templomépítészet, a középkori zene néhány alkotása Carl Orff: Carmina Burana Pieta-szobrok Digitális kultúra: tájékozódás a Villon-fordításokról, tájékozódás a nyelvemlékekről; a könyvnyomtatás történetéről; könyvtártörténet Emberismeret, etika: intimitás-nyilvánosság, társadalmi

	A kéziratos kor írási és olvasási szokásainak megismerése. A nyelvi és irodalmi hagyomány megbecsülése. Az anyanyelvi kultúra építése: a magyar kultúra legkorábbi emlékeinek megértése, értelmezése – összefüggésben a középkori írásbeliség szerepének, a nyelvemlékek jelentőségének tudatosításával. Az antikvitás középkorra tett hatásának felismerése.	Halotti beszéd és könyörgés Ómagyar Mária-siralom Anonymus: Gesta Hungarorum (részlet) <u>Memoriterek:</u> *Halotti beszéd és könyörgés (részlet)* *Ómagyar Mária-siralom (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *középkor, korstílus, művelődéstörténet, romanika, gótika, patrisztika, skolasztika, katedrális, vallomás, legenda, rím, egyházi kultúra, lovagi kultúra, trubadúr, moralitás, vágáns költészet, nyelvemlék, szövegemlék, gesta, krónika, intelem, kódex, prédikáció, Pokol, Purgatórium, Paradicsom, emberiségköltemény, allegória, szimbólum, tercina, balladaforma, rondó, rím, oktáva, testamentum, haláltánc, oximoron*	ideáltípusok, lovagiasság, emberi gyarlóság-művészi nagyság stb., test-lélek, élet-halál, gyász, haldoklás Kortárs irodalom: Faludy György, kultúrtörténet: a magyar kultúra az európaiban Magyar nyelv: nyelvtörténet, a Magyar Nyelv Múzeuma Modern és kortárs irodalom: Halotti beszédek a magyar irodalomban
A reneszánsz irodalma (15 óra) (bontva 9-10. évfolyamon)			
A, A humanista irodalom	Az eszménykép és műalkotás helyének tudatosítása a hétköznapi életben. A reneszánsz eszmények, értékek, témák, alkotások, alkotói magatartások befogadása révén az azonosulás és kritikai érzék fejlesztése. Művelődéstörténeti és stílustörténeti korszakolás problémáinak tudatosítása. A poétikai műveltség továbbépítése (novella, szonettforma, versciklus).	Szemelvények a 14–16. századi európai reneszánsz irodalomból. Az itáliai kora reneszánsz irodalomból: Petrarca: Daloskönyv (egy-két szonett) Boccaccio: Dekameron (egy novella) Janus Pannonius lírája, jellemző témái (humanista természet- és értékszemlélet, búcsúvers, költészetének utóélete Epigrammák és elégiák: Pannónia dicsérete, Egy dunántúli mandulafáról, Búcsú Váradtól, Saját lelkéhez).	Vizuális kultúra; ének-zene, történelem: a reneszánsz építészet, képzőművészet, zene néhány alkotása Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a 16. sz. kulturális élete Magyarországon Vizuális kultúra: a reneszánsz kultúra Magyarországon; az aranymetszés

	A hazához való felelős kötődés felismerése. Egy humanista alkotó portréjának megismerése. Az életmű néhány fontos témájának tudatosítása, értékelése. Az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megvitatása, test és lélek viszonyának értelmezési lehetőségei. A történeti és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: fogalmak változó jelentésének megértése.	Memoriter: *Janus Pannonius: Pannónia dicsérete* Fogalmak: *reneszánsz, humanizmus, reformáció, szonett, novella, novellafüzér, anekdota, búcsúvers*	

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Homérosz: Odüsszeia (részletek)
Szophoklész: Antigoné
Biblia (részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből.
Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
François Villon: A nagy testamentum (részletek)
Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella

MEMORITEREK

Homérosz: Odüsszeia (részlet)
Anakreón: Gyűlölöm azt…
Catullus: Gyűlölök és szeretek
Halotti beszéd és könyörgés (részlet)
Ómagyar Mária-siralom (részlet)
Janus Pannonius: Pannónia dicsérete

MAGYAR NYELV
10. évfolyam
1 óra/hét (évi 36 óra)

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	17 óra
Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok	15 óra
Jelentéstan	4 óra
Összes óraszám	**36 óra**

10. évfolyam
1 óra/hét (évi 36 óra)

Tematikai egység + órakeret	Nevelési- fejlesztési célok	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás (17 óra)	A szövegszervező erők alkalmazása a gyakorlatban. A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése. A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása.	Szövegtípusok jellemzői, műfajai. A szóbeliség és az írásbeliség jellemzői, műfajai. A szóbeli és írott szövegek szerepe, minősége, eltérő jegyei. Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői. Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás. <u>Fogalmak:</u> *Intertextualitás.* *Szövegtípus (monologikus, dialogikus és polilogikus; beszélt, írott, elektronikus; spontán, tervezett).* *Szövegműfaj (elbeszélő, leíró, érvelő).* *Nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípus (mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi).* *Szövegfonetika (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó).*	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a forrásszövegek típusai. Idegen nyelvek: az idegen nyelvi szöveg/ek kultúrafüggő felépítése. Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz: a természettudományos ismeretterjesztő szövegek témahálózata, szókincse, felépítése.
Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás,	Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét	A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése (pl. a	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:

stíluseszközök, szóképek, alakzatok (15 óra)	szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, a szövegtani jelenségek felismerése és A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stíluseszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.	társalgás bizalmas vagy közömbös), felismerése, hatásának elemzése. A nyelvi szintek alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértéke. A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stíluseszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése. jellemzőkkel. A szövegek stílusának, jelentésének a befogadóra tett hatásának (stílushatás) megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. Költői képek, alakzatok. A stíluselemek, stíluseszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok). <u>Fogalmak:</u> *Stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.).* *Stílusérték (alkalmi és állandó). Stílusréteg (társalgási, tudományos,*	különböző forrásszövegek stílusjellemzői. Idegen nyelvek: beszélt nyelvi stílusregiszterek. Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz*:* metaforák a természettudományos szövegekben. Dráma és tánc: társalgási stílusárnyalatok megjelenítése. Mozgóképkultúra és médiaismeret: nyilvános megnyilatkozások, különféle műsortípusok, illetve internetes felületek jellemző stílusregiszterei. Digitális kultúra: kézikönyvhasználat

		publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi). *Stílushatás.* *Szókép (metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, szinekdoché, összetett költői kép, allegória, szimbólum).* *Alakzat (ellipszis, kötőszóhiány, ismétlődés, gondolatritmus, oximoron).* *Mondatstilisztikai eszköz (verbális stílus, nominális stílus, körmondat).* *Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etymologica, expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, poétizáció.*	
Jelentéstan **(4 óra)**	A hangalak és jelentés viszonyának felismerése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés felismerése mondatátalakítási gyakorlatokkal. Nyelvünk gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése.	A szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. Motivált és motiválatlan szavak felismerése, használata. A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. A jelentés és a nyelvi-grammatikai funkció összefüggése. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés. Egynyelvű szótára Fogalmak: *Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály.*	Idegen nyelvek: motivált, motiválatlan szavak, szórend. Digitális kultúra*:* hangalak és jelentés. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; etika; filozófia: kifejezések köznyelvi és tantárgyi jelentése.

		Denotatív, konnotatív jelentés. Metaforikus jelentés. *Motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó.* *Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés.*	

IRODALOM
10. évfolyam
3 óra/hét (évi 108 óra)

Tematikai egység címe	Órakeret
I. A reneszánsz irodalma	**22 óra**
A, A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése	3
B, A reformáció világi irodalma	3
C, Líra a reformáció korában	10
D, Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában	6
II. A barokk és a rokokó irodalma	**10 óra**
A, Epika	7
B, A kuruc kor lírája: művek, műfajok	3
III. A felvilágosodás irodalma	**33 óra**
A, Az európai felvilágosodás	10
B, A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus	9
C, Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban	14
IV. A romantika irodalma	**12 óra**
V. A magyar romantika irodalma	**31 óra**
A, Életművek a magyar romantika irodalmából	29
B, Irodalomtudomány a romantika korában	2
Összes óraszám:	**108 óra**

10. évfolyam
3 óra/hét (évi 108 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
I. A RENESZÁNSZ IRODALMA (22 óra) (bontva a 9-10. évfolyamon)			
A, A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése (3 óra) **B, A reformáció világi irodalma**	A reformáció kultúrtörténeti jelentőségének (iskolák, nyomdák, anyanyelvűség) megismerése. A XVI. századi Magyarországon a reformáció gyors terjedése, okainak megértése. A XVII. század elejétől megjelenő a katolikus	Bibliafordítások *Károli Gáspár Szent Biblia fordítása (részlet)* Zsoltárfordítások *Szenczi Molnár Albert: 42. zsoltár* *Heltai Gáspár: Száz fabula* (részletek)	Történelem: A reformáció Magyarországon Ének-zene: A reformáció és az ellenreformáció korszakának zenéje, liturgikus énekek, históriás énekek gyűjteménye

(3 óra)	megújulás jellemzőinek megismerése. A magyar és európai reformációs irodalom műfaji gazdagságának, sokszínűségének megismerése.	Szemelvények a magyar reformáció irodalmából: Históriás énekek *Tinódi Lantos Sebestyén: Eger vár viadaljáról (részlet)* Széphistóriák *Gyergyai (Gergei) Albert: História egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szűz leányról* (részletek) <u>Fogalmak:</u> *bibliafordítás, zsoltárfordítás, vitairat, vitadráma, jeremiád, fabula, dallamvers, szövegvers, mese, példázat, históriás ének, széphistória, lovagregény-paródia*	Vizuális kultúra: A reformáció hatása a képzőművészetre
C, Líra a reformáció korában (10 óra)	A magyar nyelvű költészet megbecsülése, a Balassi-versekben megjelenített magatartásformák és értékek felismerése. A szövegvers és dallamra írott énekvers megkülönböztetésének kérdései. Életformák találkozásai, értelmezései: végvári élet, költő lét. Az életmű megközelítési problémáinak (kötetkompozíció; kéziratos énekeskönyv; különféle felfogások: kompozíció / tematika, dallamvers, szövegvers) megértését támogató Balassi Bálint portré közvetítése. Szövegbefogadási képességek, ritmusérzék fejlesztése: ütemhangsúlyos formák ritmizálása, a Balassi-strófa azonosítása.	Balassi Bálint lírája; költői tudatosság; az életmű néhány tematikus és formai jellemzője. *Egy katonaének* (kompozíció, értékrend). *Borivóknak való* *Hogy Júliára talála, így köszöne néki,* *Kiben az Celia szerelméért való gyötrelméről szól* Istenes tematika, könyörgésvers, *Adj már csendességet*; szövegvers, megformáltság, szerkezet (aranymetszés, hárompillérű kompozíció).	Történelem: a 16. század kulturális élete Magyarországon Vizuális kultúra: a reneszánsz kultúra Magyarországon; az aranymetszés

	A szonett értelmezése A szonett formai változása Shakespeare-nél	*William Shakespeare: LXXV. szonett* <u>Memoriterek:</u> *Balassi Bálint: Egy katonaének (részlet)* *Balassi Bálint: Adj már csendességet… (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *Balassi-strófa, Balassa-kódex, hárompilléres versszerkezet, katonaének, szonett*	
D, Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában (6 óra)	A helyzetfelismerés és rögtönzés szerepe hétköznapi szituációkban, váratlan helyzetek kezelése. A végzetszerűség és az egyéni felelős cselekvés dilemmája. A szeretetteljes kapcsolat próbái. A megismert emberi magatartásformák mérlegelő megítélése. Színház- és drámatörténeti ismeretek drámajátékos tevékenységgel történő megközelítése. A dráma és a színjáték műfaji sajátosságainak vizsgálata, és elhelyezése a dráma- és színháztörténet korszakaiban.	Az angol színház a 16–17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása). Shakespeare egy drámája Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi <u>Fogalmak:</u> *blank verse, commedia dell'arte, hármas színpad, a shakespeare-i dramaturgia, királydráma, bosszúdráma, lírai tragédia*	Vizuális kultúra; ének-zene; mozgóképkultúra és médiaismeret: illusztrációk, zenei és filmes feldolgozások Shakespeare-művekből Dráma és tánc: színháztörténet, színházművészet, színpadi hatás Mozgóképkultúra és médiaismeret: Irodalom és film - Franco Zeffirelli: Romeo és Júlia; Hamlet (vagy más feldolgozás)
II. A BAROKK ÉS A ROKOKÓ IRODALMA (10 óra)			
A, Epika (7 óra) ***a) Vitairatok, vallásos értekezések – a katolikus megújulás*** ***b) Portré: Zrínyi Miklós és a barokk eposz***	Annak belátása, hogy a különböző korszakok egyaránt gazdagították az emberi kultúrát. A kronológiai tájékozottság, a fogalmi műveltség, a történeti érzék továbbfejlesztése (pl. művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat, irányzatok egymás mellett élése); képesség a reneszánsz és a barokk alapvető formai	Magyar barokk irodalom. Szemelvény: Pázmány Péter értekező prózájából (hitvita, prédikáció). *Alvinczi Péter uramhoz írt öt szép levél* (részlet) *Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem* (vagy részletek); a barokk eposz	Vizuális kultúra; ének-zene: a barokk formajegyei, látásmódja más művészeti ágakban Földrajz, történelem: a témakörhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topológia

c) Levél ***d) Tudományos élet*** **B, A kuruc kor lírája: művek, műfajok** **(3 óra)**	és stílusjegyeinek azonosítására, megnevezésére. A társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok megértése, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra való képesség fejlesztése. A hazához való kötődés erősítése, a Zrínyi által képviselt értékek elfogadása. Tájékozottság a stíluskorszakokban, a stílus- és formaérzék fejlesztése: a barokk formajegyeinek, a világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban). A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.	(szerkezet; koncepció; embereszmény /a főhős mint Krisztus katonája; értékrend). A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt (a kuruc költészethez kapcsolódó irodalmi formák; *Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)* *Apáczai Csere János: Magyar Encyclopaedia* (részlet) *Rákóczi-nóta* *Őszi harmat után* <u>Ajánlott művek:</u> *Mikes Kelemen: Törökországi levelek (részletek), Apáczai Csere János: Az iskolák felette szükséges voltáról (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *barokk, katolikus megújulás (ellenreformáció), jezsuita, barokk eposz, barokk körmondat, pátosz, heroizmus, röpirat, fiktív levél, kuruc, labanc, bujdosóének, toborzó dal, kesergő, rokokó, emlékirat, fiktív és misszilis levél*	

III. A FELVILÁGOSODÁS IRODALMA (33 óra)			
A, Az európai felvilágosodás (10 óra) ***a, Epika*** ***b, Dráma*** ***c, Líra***	Különböző világlátású művek megjelenített témáinak, élethelyzeteknek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az erkölcsi és esztétikai ítélőképesség fejlesztése. A felvilágosodás eszmerendszerében felvetett erkölcsi problémák. A szabadság eszményének különböző megközelítései. A művekben megjelenített erkölcsi és világképi problémák mérlegelő értékelése. Összehasonlítás és megkülönböztetés: az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések megvilágítása. Szemelvények, művek értelmezése. Az emberi magatartások sokféleségének belátása és felelős megítélése. Kötelesség és szenvedély, egyén és közösség viszonya. A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggésének felismertetése. A komikum műfajformáló minőségének és változatainak megértése pl. drámajátékban való részvétel révén. Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik értékelése. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése.	A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus (érzékenység), rokokó. Művek, szemelvények az angol, francia és német irodalomból <u>Művek:</u> *Jonathan Swift: Gulliver utazásai* *Voltaire Candide (részletek)* Irodalom és színház *Molière: A fösvény vagy Tartuffe* *Goethe: Faust I. (részletek)* *Robert Burns: John Anderson; Falusi randevú* <u>Ajánlott művek:</u> *Montesquieu: Perzsa levelek (részlet),* *Jean-Jacques Rousseau: Értekezés az emberi egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól (részlet),* *Jean-Jacques Rousseau: Emil (részlet),* *Johann Wolfgang von Goethe: Az ifjú Werther szenvedései (részlet),* *Georg Wilhelm Friedrich Herder: Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról és más írások (részlet);*	Vizuális kultúra: rokokó, klasszicizmus, más művészeti ágakban Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Emberismeret és etika: a felvilágosodás korának bölcselete; értekezések a kor szerzőitől Természettudományok: a kor vívmányainak ismerete, topológiai tájékozódás Voltaire és Defoe művei alapján Mozgóképkultúra és médiaismeret, színház és filmművészet: Defoe, Swift és Voltaire műveinek, valamint Goethe: Faustjának adaptációi Ének-zene: megzenésített irodalmi művek (pl. Goethe, Schiller alkotásai)

		Irodalom és színház, *Jean Racine: Phaedra (részlet)* *Pierre Corneille: Cid (részlet)* *Nicolas Boileau-Despréaux: Ars poetica (részlet)* A német késő klasszicista, koraromantikus dráma *Friedrich Schiller: Tell Vilmos vagy más Schiller-dráma* *William Blake: A tigris* *William Blake: A bárány* *Johann Wolfgang von Goethe: A vándor éji dala* *Johann Wolfgang von Goethe: A Tündérkirály* <u>Fogalmak:</u> *felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, rokokó, enciklopédia, racionalizmus, empirizmus, valóság és fikció, elbeszélői nézőpont, utaztató regény, kalandregény, robinzonád, fejlődésregény, énregény, levélregény, tézisregény, „sziget-regény”, utópia, disztópia, röpirat, szatíra (szatirikus hangnem),gúny, klasszicista dráma, felvonás, jelenet, díszlet, jelmez, szerzői utasítás, hármas egység, mértéktartás, helyzetkomikum, jellemkomikum,*	

		nyelvi komikum, jellemtípus, bizalmas, rezonőr, farce, normatív poétika, weimari klasszika, drámai költemény	
B, A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus (9 óra)	Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Az egyén és közösség problémáinak európai és hazai dimenziói: polgárosodás, parlagiasság. Az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra fejlesztésére irányuló törekvések megbecsülése. A magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatainak; Kazinczy tevékenységének; a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének, néhány sajátosságának megismertetése; a nyelvújítási mozgalom jelentőségének tudatosítása. Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése, összefüggésben Csokonai életművének jellegével.	A felvilágosodás korának irodalma. Művelődési programok. Csokonai Vitéz Mihály portréja; életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége <u>Művek:</u> *Az estve* *A boldogság* *Tartózkodó kérelem* *Szerelemdal a csikóbőrös kulacshoz* *A Reményhez* *A Magánossághoz* *Dorottya vagyis a dámák diadalma a fársángon (részletek)* <u>Memoriterek:</u> *Tartózkodó kérelem (az általános iskolai memoriter felújítása)* *A Reményhez* Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága *Kazinczy Ferenc: Tövisek és virágok (részletek)* <u>Ajánlott művek:</u> *Bessenyei György: Egy tudós társaság iránt való jámbor szándék (részlet)* *Kármán József: Fanni hagyományai (részletek)* *Kármán József: A nemzet csinosodása (részlet)*	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a felvilágosodás korának történelmi ismeretei Vizuális kultúra: stílusirányzatok egymásmellettisége a 18. századi Magyarországon Magyar nyelv: nyelvművelés napjainkban, nyelvromlás, internetes kommunikáció Földrajz: a témakörhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topológia Modern-kortárs irodalom: intertextusok Csokonai művei kapcsán

		Kazinczy Ferenc: Fogságom naplója (részletek) *Csokonai Vitéz Mihály: Szegény Zsuzsi a táborozáskor* *Csokonai Vitéz Mihály: Az én poézisom természete* *A feredés* *Az anákreoni versek, Jövendölés az első oskoláról a Somogyban, A tihanyi Ekhóhoz* *A vidám természetű poéta* Fogalmak: *vátesz, röpirat, komikus vagy vígeposz, szentimentális levélregény, nyelvújítás, ortológusok, neológusok, stílusszintézis, piktúra, szentencia, ekhós vers, anakreoni dalok, népies helyzetdal*	
C, Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban (14 óra) ***a, Líra***	Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése, összefüggésben Berzsenyi életművének jellegével. A hazához fűződő viszonyt tematizáló lírai és prózai szövegek olvasása, értelmezése	Berzsenyi Dániel portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében Művek: *Berzsenyi Dániel: Osztályrészem* *Levéltöredék barátnémhoz* *A közelítő tél* *A magyarokhoz (I.)* Memoriterek: *Berzsenyi Dániel: A közelítő tél (1. versszak)* *A magyarokhoz (I.) (1. versszak)* *Osztályrészem (1. versszak)*	Modern-kortárs irodalom: intertextusok Berzsenyi művei kapcsán

		Kisfaludy Károly: Mohács (részlet) *Kölcsey Ferenc: Himnusz* *Vanitatum vanitas,* *Zrínyi dala* *Zrínyi második éneke* <u>Memoriterek:</u> *Himnusz (az általános iskolai memoriter felújítása)* *Zrínyi második éneke (részlet)*	Történelem és állampolgári ismeretek: a mű háttértörtének történelmi vonatkozásai
b, Epika		*Kölcsey Ferenc* *Nemzeti hagyományok (részletek)* *Parainesis (részletek)*	
c, Színház és dráma	Élet-válaszutak a különböző helyzetekben és a figurák alakjában. A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése. A „nemzeti dráma” mint közös ismeret. A tragédiában megjelenített magánéleti és közéleti konfliktus értékelése. Felkészítés a Bánk bán olvasására, befogadására, értelmezésére (problematika, drámai szerkezet és nyelv, sajátos lezárás, „megoldás”). Érvelő képesség: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése.	*Katona József: Bánk bán* – sok szempontú műértelmezés. • műfaji kérdések • források, hatások, nyelvezet • cselekményszálak (magánéleti és közéleti) • drámai alapszituáció •konfliktus(forrás)ok • a szereplők körei, Bánk összeomlása; a címszereplő megítélésének változatai; • felépítés, szerkezeti megoldások (az V. felvonás mint középpont) tragikumfelfogások. <u>Fogalmak:</u> *bölcseleti óda, elégiko-óda, elégia,*	Dráma és tánc: színpadi karakterek megjelenítése Emberismeret és etika: megfelelés az elvárt társadalmi szerepeknek Ének-zene: operafeldolgozás Erkel Ferenc: Bánk bán

		dal, episztola, létösszegzés, időszembesítő verstípus, antik strófaszerkezetek nemzeti himnusz, értekezés, intelem, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, nemzeti identitás, közösségi értékrend, költői öntudat, prófétai szerephelyzet, vándorszínház, állandó színház, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, klasszicizmus és romantika	
IV. A ROMANTIKA IRODALMA (12 óra)			
a, Az angolszász romantika ***b, A francia romantika***	Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódási pontjainak felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése különböző korstílusokban. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése. A romantika korstílus jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának megértetése. Felkészítés a stiláris és hangnemi összetettség, az irónia és a groteszk befogadására. Információgyűjtés- és feldolgozás, szövegalkotás, értelmező képességek: házi olvasmány önálló feldolgozása, beszámoló készítése.	A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség). Új műfajok, formák (pl. történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény). <u>Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból:</u> *George Byron egy szabadon választott művéből részlet* *Sir Walter Scott: Ivanhoe (részlet)* *Poe: A Morgue utcai kettős gyilkosság,* *Victor Hugo: A párizsi NotreDame (részlet)*	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a romantika történelmi háttere. Mozgóképkultúra és médiaismeret: a romantika, romantikus mai médiaértelmezése. Ének-zene: Verdi, Wagner operáinak részletei Mozgóképkultúra és médiaismeret: Kortárs filmművészet: Julian Jarrold: Jane Austen magánélete (2007) James McTeigue: A holló (2012) című filmje (E. A. Poe-hoz); Irodalom és film: Richard Thorpe: Ivanhoe Jane Austen: Büszkeség és balítélet Joe Wright/Simon Langton: Büszkeség és balítélet vagy: más Jane Austen-regény adaptációja; Irodalom és film/zene: Jeane Delannoy: A párizsi Notre-Dame vagy

c, A német romantika ***d, Az orosz romantika*** ***e, A lengyel romantika***		*Heinrich Heine: Loreley* *Puskin: Anyegin (részlet)* *Adam Miczkiewicz: A lengyel anyához* <u>Ajánlott művek:</u> *Edgar Allan Poe: A kút és az inga, A fekete macska, A holló;* *Heinrich Heine: A dal szárnyára veszlek, Memento Alexandr Szergejevics Puskin: A pikk dáma Adam Mickiewicz: Ősök (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *korstílus, romantika, műfajkeveredés, hangnemi kevertség, groteszk, irónia, verses regény, spleen, dandyzmus, byronizmus, történelmi regény, bűnügyi történet, felesleges ember*	Gary Trousdale- Kirk Wise: A Notre Dame-i toronyőr vagy a regény más feldolgozása Irodalom és film/zene - Jean-Paul Chanois: Nyomorultak vagy Bille August: Nyomorultak vagy a regény más feldolgozása Mozgóképkultúra és médiaismeret: filmes feldolgozások
V. A MAGYAR ROMANTIKA IRODALMA (31 óra)			
***A, Életművek a magyar romantika irodalmából* (29 óra)**			
a, Vörösmarty Mihály (9 óra)	Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. A nemzeti romantika sorskérdéseinek elemzése. Az alkotók műveiben megjelenített egyéni és nemzeti sorsproblémák megértése és értékelése.	Vörösmarty Mihály portréja. Romantikus világlátás, tematika és képalkotás lírában és drámában <u>Művek:</u> Líra: *Szózat* *Előszó* *Gondolatok a könyvtárban* *Az emberek*	Vizuális kultúra; énekzene: a magyar romantika más művészeti ágakban; népdalok Földrajz: az alkotóhoz kapcsolódó topológia Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a reformkori művelődés és társadalmi élet

	A reformkor–nemzeti romantika–népiesség fogalmak tartalmának, szerepének és jelentőségének felismertetése. A Vörösmarty-művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése, elfogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	*A merengőhöz* *A vén cigány* Drámai költemény: *Csongor és Tünde* <u>Ajánlott művek:</u> *Zalán futása (Első ének, részlet)* *Magyarország címer* *Virág és pillangó* *Liszt Ferenchez* *Az élő szobor* *Ábránd* *Fóti dal* <u>Memoriterek:</u> *Szózat (az általános iskolai memoriter felújítása)* *Gondolatok a könyvtárban (részlet)* *Előszó (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *irodalmi élet, népköltészet, népdalgyűjtés; rapszódia, drámai költemény*	
b, Petőfi Sándor (13 óra)	A lírai beszédmód változatainak értelmezése; Petőfi jellemző témáinak, műfajainak, poétikai megoldásainak, versformáinak megkülönböztetése, jellemző hangnemeinek (pl. humor és irónia) befogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Felkészítés önálló műértelmezés megfogalmazására. Petőfi műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.	Petőfi Sándor életműve. Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartás) és jellemző alkotások. A népi szemléletmód hatása; romantika és népiesség. Témák: szerelem, táj, ars poetica, versciklusok; lírai műfajok (dalok, helyzetdalok, ódák, elégiák, rapszódiák) líratípusok (tájlíra, forradalmi látomásvers) és versformák változatossága <u>Művek:</u> *A négyökrös szekér*	Földrajz: Petőfi életútjának topológiája, Petőfi emlékhelyek Vizuális kultúra; ének-zene: a romantika művészete, Petőfi-művek feldolgozásai (hangoskönyv, színház, rajzfilm, dal, művészi interpretációk) Modern-kortárs irodalom: Petőfi költészetének hatása

		A bánat? egy nagy oceán *A természet vadvirága* *Fa leszek, ha…* *A puszta, télen vagy* *Kiskunság* *A XIX. század költői* *Fekete-piros dal* *A helység kalapácsa (részlet)* *Az apostol (részlet)* Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája. <u>Ajánlott művek:</u> *Hortobágyi kocsmárosné* *Isten csodája* *A virágnak megtiltani nem lehet* *Szeget szeggel* *Csokonai* *Megy a juhász szamáron* *Szeptember végén* *Beszél a fákkal a bús őszi szél* *Várady Antalhoz* *Európa csendes, újra csendes* *Pacsirtaszót hallok megint* *Szabadság, szerelem* *Úti levelek (részletek)* <u>Memoriterek:</u> *A bánat? egy nagy oceán…* *Fa leszek, ha…* *A XIX. század költői (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *népiesség, elbeszélő költemény,*	

		zsánerkép, versciklus, helyzetdal, életkép, hangulatlíra, tájlíra, látomásköltészet, zsenikultusz, ars poetica, komikus eposz, költői szerep, váteszköltő, lírai realizmus	
c, Jókai Mór (7 óra)	A Jókai-regényekben fölmutatott erkölcsi, egyéni és nemzeti-közösségi problémakörök felismerése. Értékek és szerepek konfliktusai. Jókai művének/műveinek ismeretében, azok olvasására építve beszélgetés, vita a korabeli és a mai olvasóközönség befogói elvárásainak különbségéről, a különbség megértése. A befogadói horizont tágítása: Jókai alkotásmódjának jellemzői, a romantikus ábrázolásmód sajátosságai és a romantikus regény jellemző műfaji változatai. Felkészítés egy regény sokoldalú megközelítésére, önálló véleménykifejtésre. A történetmondás képességének fejlesztése.	Jókai alkotásainak jellemzői, műfaji változatok az életművében; regényírói művészetének sajátosságai a romantikus prózaepika jegyében. <u>Művek:</u> *Jókai Mór: Az arany ember* elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel, pl.: a romantika és realizmus megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség, „sziget motívum” továbbélése Problémafelvetés: természet és civilizáció, bűn és büntetés, kettős jellem <u>Elbeszélések</u>: *A tengerszem tündére A huszti beteglátogatók* <u>Ajánlott művek:</u> *A megölt ország* *A debreceni kastély,* *A magyar Faust* *Két menyegző*	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; vizuális kultúra; ének-zene: a romantika művészete. Mozgóképkultúra és médiaismeret: Jókai művek filmes feldolgozásai. Várkonyi Zoltán: Egy magyar nábob vagy Kárpáthy Zoltán vagy Fekete gyémántok Földrajz: a regény/ek topológiája.

B, Irodalomtudomány a romantika korában (2 óra)		Fogalmak: *történelmi regény, vallomásregény, irányregény, epizód, leírás, humor, anekdota, utópia, szigetutópia* *Művek:* *Erdélyi János: A magyar népdalok (részlet)* *Bajza József: Dramaturgiai és logikai leckék (részlet)* Ajánlott irodalom: *Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalomtörténet a legrégibb időktől a jelenkorig rövid előadásban (részlet)* *A magyar nemzeti irodalomtörténet (részlet)* Fogalmak: *nemzeti szemlélet, korszerű népiesség*	

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi
Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)
Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)
Molière: A fösvény vagy Tartuffe
Katona József: Bánk bán
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde
Petőfi Sándor: A helység kalapácsa (részlet)
Jókai Mór: A huszti beteglátogatók (novella)
Jókai Mór: Az arany ember

MEMORITEREK

Balassi Bálint: Egy katonaének (részlet)
Balassi Bálint: Adj már csendességet… (részlet)
Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem (az általános iskolai memoriter felújítása)
Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
Berzsenyi Dániel: A közelítő tél (1. versszak)
Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.) (1. versszak)
Berzsenyi Dániel: Osztályrészem (1. versszak)

Kölcsey Ferenc: Himnusz (az általános iskolai memoriter felújítása)
Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke (részlet)
Vörösmarty Mihály: Szózat (az általános iskolai memoriter felújítása)
Vörösmarty Mihály: Gondolatok a könyvtárban (részlet)
Vörösmarty Mihály: Előszó (részlet)
Petőfi Sándor: A bánat? egy nagy oceán…
Petőfi Sándor: Fa leszek, ha…
Petőfi Sándor: A XIX. század költői (részlet)

11–12. évfolyam

A magyar nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú és témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára, a saját nyelvhasználat kontrollja; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése. A tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A nyelvi képzés életszerű, gyakorlati tudásösszetevője a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, kezelési módok keresése.

A nyelvi magatartás és az általános nyelvi kultúra részeként cél a retorikai tudás növelése, ennek keretében néhány klasszikus és mai szónoki beszéd, értekezés műfaji jellemzőinek megfigyelése (szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata); az érvelés technikájának megismerése és alkalmazása: érvek, ellenérvek felsorakoztatása. Mind a problémamegoldó gondolkodást, mind a kreativitást növeli, ha a tanuló ismeri a deduktív vagy induktív érvelést, a cáfolat módszereit; képes szónoklatnak, alkalmi beszédnek vagy ezek egyes részleteinek önálló kidolgozására. Retorikai tudását megfelelően képes használni a tanulásban és a társadalmi nyilvánosságban.

Elvárt a kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között, továbbá a legfontosabb nyelvemlékeink (A Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Máriasiralom) megismerése.

A nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítésére.

A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a magyar nyelv értékeinek őrzésében. A magyar nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

Az irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. A műveltségépítés szempontja a hagyományos műnemi és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése és értelmezése: új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia szerepének megértése.

Az irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a magyar és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban; a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése, az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

Az irodalomértést elmélyítő, az önkifejezést, a gondolkodást támogató tevékenység művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempont követésével szóban és írásban; nagyepikai és drámai művek szóbeli és írásbeli (pl. prezentáció) bemutatása különböző nézőpontból, illetve különféle címzetteknek, önálló műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kisepikai és lírai alkotásról többféle elemzési szempont alkalmazásával. Mind az érvelő képességet, mind a szociális kompetenciák, mind az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.

Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban.

Alapvető irodalomszemlélet az irodalmi művek egymásra utaltságának megértése és ennek példáiként az irodalmi szövegek összekapcsolódását bizonyító szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az evokáció, intertextualitás, reflexió példáinak elemzése, végül annak néhány példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány. E témakörbe tartozó tevékenység műfaji, poétikai fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása, a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése. Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ide értve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források – alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában. E tevékenység része a hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése.

Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek, a magyar és az európai szöveghagyományt újraíró, újraértelmező művek befogadása iránt. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.

Cél az irodalom határterületeihez tartozó modern kori alkotások feldolgozása, egy-két tipikus írott, digitális és filmes-audiovizuális műfaj megismerése. A kortárs irodalmi élethez tartozik az irodalom megjelenéseinek kutatása, felismerése más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben – pl. hangoskönyv, rádiójáték, megzenésített vers –, digitális közegben – pl. internetes közlés, multimédiás kiadás –); az adaptáció, a műfajcsere jelensége, jellegzetes megoldásai a posztmodern, kortárs magas művészeti és szórakoztató művekben. Fontos feladat a szórakoztató irodalom hatásának, vonzerejének és csapdáinak értelmezése (pl. tipikus műfajainak, helyzeteinek, motívumainak bemutatása, kultuszalkotások megismerése).

A továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján nagyobb lélegzetű dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával; tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (például irodalmi adatbázisok, CD-ROM, magyar elektronikus könyvtár), irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése.

A szűkebb régióhoz, településhez, a hazához való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi kultúraközvetítő intézmények körében.

MAGYAR NYELV
11. évfolyam
1 óra/hét (évi 36 óra)

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	8 óra
Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek	8 óra
A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma	8 óra
Anyanyelvünk jelene és jövője: nyelv, identitás, megmaradás és nyelvi tervezés	7 óra
Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés	5 óra
Összes óraszám	**36 óra**

MAGYAR NYELV
12. évfolyam
1 óra/hét (évi 30 óra)

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
Retorika	11 óra
Pragmatika	7 óra
Készülünk az érettségire	12 óra
Összes óraszám	**30 óra**

MAGYAR NYELV
11. évfolyam
1 óra/hét (évi 36 óra)

Tematikai egység + órakeret	Nevelési- fejlesztési célok	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok (8 óra)	A rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: általános, összefoglaló ismeretek a nyelvről, a nyelv és az ember viszonyáról.	A nyelv mint jelrendszer, a nyelv mint a gondolkodás része. A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (az anyanyelvhez és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése). Nyelvi identitás. Korlátozott kódú nyelvek: gesztusnyelvek, jelnyelvek. Fogalmak: *Nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló). Korlátozott kód, gesztusnyelv, jelnyelv.*	Idegen nyelvek: nyelvtípus, kommunikáció, nyelvi tolerancia. Vizuális kultúra: a vizuális nyelv összetevői

Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek (8 óra)	A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése. Kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. A magyar nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: a magyar nyelv eredetéről kialakított elméletek ismeretében.	Változás és állandóság a nyelvben. Nyelvtípusok és nyelvcsaládok, a magyar nyelv jellemzői. A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bizonyítékai, története, kutatói. A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos eszközei. A nyelvtörténeti kutatások forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek. A magyar nyelv történetének főbb korszakai, a legfontosabb nyelvemlékeink (A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom) megismerése. Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (pl. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára – TESZ) megismerése, használata. Az összehasonlító nyelvtudomány módszerei. A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái. A nyelvújítás története, hatása, értékelése, ortológus-neológus vita főbb állomásai és szereplői, a magyar nyelv sztenderdizációja. A mai nyelvállapot néhány jellemzője. <u>Fogalmak</u>: *Nyelvtípus, nyelvcsalád. Uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság. Ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar kor, újabb*	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a magyar nép vándorlásának története, nyelvemlékek, kódexek.

		magyar kor. Nyelvemlék (szórványemlék, vendégszöveg, kódex, ősnyomtatvány). *Ősi szó, belső keletkezésű szó, jövevény- és idegen szó.* *Nyelvújítás, ortológus, neológus. Szinkrón és diakrón nyelvszemlélet.*	
A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma **(8 óra)**	Nyelvi tudatosság növelése: a saját és a közvetlen környezet nyelvhasználatának azonos és eltérő vonásainak, valamint nyelvjárási szövegek jellemzőinek megfigyelése. Rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: a tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom nyelvhasználatra gyakorolt hatásának megfigyelése, érvek, adatok értelmezése.	Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia. Nyelvünk helyzete a határon túl. Hazánkban élő nemzetiségiek nyelvhasználata. A nyelvváltozatok rendszere, a vízszintes és függőleges tagolódásuk. A köznyelv jellemzői, használati területe. A nyelv társadalmi tagolódása szerinti csoportnyelvek, azok jellemző használati köre, szókincse. A szleng és az argó fogalma, kialakulásuk, jellemző előfordulásuk, funkciójuk. A nyelv területi tagolódása: a leggyakoribb nyelvjárásaink jellemzői, területi megjelenésük, a regionális köznyelv jellemzői. A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái, a kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség kérdései. A nyelvváltozatot bemutató nyomtatott és elektronikus források (pl. szótárak, kézikönyvek, adatbázisok, honlapok) tanulmányozása.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: történelmi nemzetiségek, bevándorló magyarság, szórványmagyarság kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái. Mozgóképkultúra és médiaismeret: az információs társadalom, mediatizált nyelvhasználat. Földrajz: a nyelv területi tagolódása.

		A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra. Fogalmak: *Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, nyelvtörvény, norma. Nyelvváltozat. Vízszintes és függőleges tagolódás (standard köznyelv, társalgási nyelv, irodalmi nyelv, dialektus, szociolektus). Nyelvjárás, regionális köznyelv, tájszó.*	
Anyanyelvünk jelene és jövője: nyelv, identitás, megmaradás és nyelvi tervezés (7 óra)	A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete	A nyelvi tervezés elvei és feladatai. A nyelvművelés fogalma, kérdései, feladata, színterei; a nyelvi norma.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: történelmi nemzetiségek, bevándorló magyarság, szórványmagyarság kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái.
Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés (5 óra)	Rendszerező képesség, önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása.	A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási, nyelvi ismeretek rendszerező áttekintése.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; etika; filozófia; idegen nyelvek: a nyelvről, a nyelvhasználatról szerzett ismeretek.

IRODALOM
11. évfolyam
3 óra/hét (évi 108 óra)

Tematikai egység címe	Órakeret
I. A klasszikus modernség irodalma	**50 óra**
A) A nyugat-európai irodalom	**5**
B) Az orosz irodalom	**6**
C) A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai	**4**
D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	**35**
1. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából	
a) Arany János	12
b) Mikszáth Kálmán	7
2. Színház- és drámatörténet	12

3. Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából	4
II. A magyar irodalom a XX. században	**58 óra**
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából	**35 óra**
a) Herczeg Ferenc	5
b) Ady Endre	12
c) Babits Mihály	10
d) Kosztolányi Dezső	8
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából	**11 óra**
a) Móricz Zsigmond	7
b) Wass Albert	4
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.	**12 óra**
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói	
a) Juhász Gyula	3
b) Tóth Árpád	3
c) Karinthy Frigyes	3
d) Krúdy Gyula	3
Összes óraszám:	**108 óra**

IRODALOM
12. évfolyam
4 óra/hét (évi 120 óra)

Tematikai egység címe	Órakeret
I. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma	**19 óra**
A) Avantgárd mozgalmak	4
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai	3
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai	4
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései	5
E) A posztmodern világirodalom	3
II. A magyar irodalom a XX. században II.	**60 óra**
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.	
József Attila	14
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.	
a) Örkény István (a drámával együtt: 2+2=4)	3
b) Szabó Magda (a drámával együtt: 2+1=3)	2
c) Kányádi Sándor	3
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.	
a) Metszetek: egyéni utakon	
Szabó Dezső	2
Krúdy Gyula	2
Weöres Sándor	2
b) Metszetek a modernista irodalomból	
Szabó Lőrinc	3
Radnóti Miklós	8
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból	
Dsida Jenő	2
Reményik Sándor	2
Áprily Lajos	2
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából	
Nagy László	2
e) Metszet a tárgyias irodalomból	

Pilinszky János	3
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból	
Illyés Gyula	2
g) Metszetek a magyar posztmodern irodalomból	3
Tandori Dezső	
Hajnóczy Péter	
Esterházy Péter	
D) Színház- és drámatörténet	
Örkény István	3
Szabó Magda	2
III. A XX. századi történelem az irodalomban	**12 óra**
a) Trianon	2
b) Világháborúk	2
c) Holokauszt	4
d) Kommunista diktatúra	2
e) 1956	2
IV. Kortárs magyar irodalom	**4 óra**
V. Az irodalom határterületei	**2 óra**
VI. Regionális kultúra	**2 óra**
VII. Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés	**21 óra**
Az összes óraszám:	**120 óra**

IRODALOM
11. évfolyam
3 óra/hét (évi 108 óra)

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
I. A KLASSZIKUS MODERNSÉG IRODALMA (50 óra)			
A, A nyugat-európai irodalom *A realizmus a nyugat-európai irodalomban* **(5 óra)**	A környezet és származás hatása a hősök karakterére. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek értelmezése, a megjelenített erkölcsi, világképi és esztétikai problémák mérlegelése és értékelése. Az epikában a romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése, a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőinek értelmezése. Felkészítés világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására. A XIX. század történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésfelvetéseinek, konfliktusainak	A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában. Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektivizálódás). <u>A nyugat-európai irodalom:</u> *Stendhal: Vörös és fekete* (részletek) *Balzac: Goriot apó* (részletek) Ajánlott alkotók, művek: *Flaubert: Bovaryné* (részletek) *Dickens: Twist Olivér* (részletek) *Guy de Maupassant: Gömböc és más történetek*	Vizuális kultúra; ének-zene: impresszionizmus, szimbolizmus más művészeti ágakban. Mozgóképkultúra és médiaismeret: a tanult irodalmi alkotások filmes adaptációi Vizuális kultúra: könyvborító / illusztrációkészítés Dráma és tánc: színháztörténet Emberismeret és etika: a szerzői problémafelvetések etikai szempontú megvitatása, értékelése; férfi és nő szerepének társadalmi megítélése; feminizmus
B, Az orosz és norvég irodalom *A realizmus az orosz és norvég irodalomban* **(6 óra)**	megértése az epikus és a drámai művek elemzése alapján. A személyiség tisztelete. A megjelenített élethelyzetek, konfliktusok értő és felelős megítélése, például az élethazugság	<u>Az orosz és norvég irodalom:</u> *Gogol: A köpönyeg* *Lev Tolsztoj: Ivan Iljics halála* *Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés* (részletek) *Csehov: A csinovnyik halála, Sirály vagy Ványa bácsi* *Ibsen: Nóra*	Dráma és tánc, mozgóképkultúra és médiaismeret: egy választott jelenet színpadra vitele / kisfilm készítése; a csehovi művek paródiái Vizuális kultúra:

C, A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai (4 óra)	témakörének morális vonatkozásai különböző művekben. A férfi-női társadalmi szerepek megértése. A romantika utáni drámatörténet néhány jellemző tendenciájának megvitatása, A művekről, színházi előadásokról alkotott álláspontok értelmezése. Dramatikus játékok.	<u>A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai:</u> *Baudelaire: A Romlás virágai – Előszó, Az albatrosz Verlaine: Őszi chanson, Költészettan Rimbaud: A magánhangzók szonettje* A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek. <u>Fogalmak:</u> *klasszikus modernség, realizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus; eszmeregény, polifonikus regény, realista regény, regényciklus, mindentudó elbeszélő, tolsztojánizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma, l'art pour l'art, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers*	jelmez és díszlet készítése a tanult műhöz.
D, Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában (35 óra)			
1. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából			
a) Arany János (12 óra)	Arany jelentősége kora irodalmi életében. Az Arany-kultusz születésének áttekintése. Az Arany-életműben felvetett erkölcsi, magatartásbeli kérdések felvetése és értelmezése. Arany életművében a népiesség és a romantika összefonódásának tudatosítása. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző	Arany János életműve. Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartások) és jellemző alkotások. A romantika utáni költőszerep-lehetőségek és lírai tendenciák. Jellemző lírai tematika (pl. ars poeticák, szabadság és rabság, visszatekintés és önértékelés), hangnemek, műfajok (pl. elégiko-óda, elégia) és szerkesztésmód, verstípusok (pl. idő- és értékszembesítés, létösszegzés) a nagykőrösi és a kései költészetben: *Fiamnak* *Letészem a lantot,*	Digitális kultúra: könyvtári és internetes tájékozódás Emberismeret és etika: bűn, bűnhődés, büntetés, testvérféltékenység Mozgóképkultúra és médiaismeret: Zichy Mihály illusztráció az Arany-balladákhoz

	beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése, az életmű főbb alkotói korszakainak, Arany költői szerepének, költészete jellegének megismertetése. Műelemzés, értelmezés: Arany jellemző lírai témái, műfajai, poétikai megoldásai, versformái és néhány verses epikai alkotása. Arany János balladaköltészetének megismerése. Felkészítés lírai és epikai alkotások önálló megfogalmazására, a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.	*Kertben* *Epilogus* *Kozmopolita költészet* *Mindvégig* A ballada műfaji sajátosságai; tematikus és szerkesztésmódbeli különbségek a két balladakorszak alkotásaiban: *A walesi bárdok* *Ágnes asszony* *Szondi két apródja* *V. László* *Tengeri-hántás* *Tetemre hívás* *Vörös Rébék* A *Toldi estéje* elemző bemutatása pl. ▪ keletkezés ▪ Toldi jelleme ▪ szerkezet ▪ nyelvezet alapján. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája. <u>Memoriterek:</u> *Toldi estéje (I. 1., VI. 28. versszak)* *egy szabadon választott ballada a nagykőrösi korszakból* *Epilógus (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *elbeszélő költemény, verses regény, ballada, ütemhangsúlyos és időmértékes formák (és együtthatásuk), verstípusok (idő- és értékszembesítés, létösszegzés), pillérversszak, önirónia, eszményítő realizmus*	
b, **Mikszáth Kálmán** **(7 óra)**	Néhány alapvető emberi léthelyzet megismerése (élet és halál, család, férfi–nő, szerelem, gyermek, szülőföld, haza, törvény, bűn – bűnhődés – büntetés). Az elbeszélő és állásfoglalásának	Mikszáth alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai, stílusszintézise. A jó palócok novelláinak világa: *Bede Anna tartozása*	Emberismeret és etika: Mikszáth műveiben felvetett erkölcsi kérdések megvitatása, pl. a kapcsolatok világa, törvény és lelkiismeret

	viszonya, elbeszélői nézőpontok az elbeszélő művekben. Annak belátása, hogy a régióhoz kötődés egyetemes emberi kérdések felvetését is jelentheti. Mikszáth alkotói portréjának közvetítése, alkotásmódjának jellemzői, a novellaelemző készség fejlesztése, a mikszáthi történetszövés megfigyelése, egy regény sok szempontú megközelítése. Az anekdota műfaji jellegzetességeinek megismerése, az anekdota szerepének vizsgálata Mikszáth regényeiben és novelláiban.	*A bágyi csoda* Tót atyafiak novelláinak világa: *Az a fekete folt* Egy Mikszáth-regény (*Beszterce ostroma*) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (pl. megkésettség, dzsentriábrázolás). Fogalmak: *anekdotikusság, parasztábrázolás, lélekábrázolás, tájábrázolás, balladai elemek, pletyka, különc, donquijoteizmus*	Földrajz: a földrajzi tér regionális szerveződése, a Mikszáth-regények topológiája Kortárs irodalom: Grecsó Krisztián mint a mikszáthi és móriczi hagyomány folytatója
***2. Színház- és drámatörténet* (12 óra)**			
Madách Imre	Az emberi létezés alapkérdéseinek értelmezése. Annak belátása, hogy a küzdés és a ráhagyatkozó hit egymás erősítői az ember életében. Olvasás, szövegelemzés, beszélgetés révén a mű megértésének támogatása (a tragédia műfaji változatának jellemzői, filozófiai, bölcseleti tartalmak), sajátos drámai hősei; többféle világfelfogás egyidejű létezése; a drámai költemény mibenléte). Műértelmezés többféle megközelítésből.	*Madách Imre: Az ember tragédiája* – sok szempontú műértelmezés. A drámai költemény műfajának következménye a szerkezetre és hősökre. Felépítés (cselekményszerkezet: biblikus / keret és történeti színek, személyiségközpontúan / lírai szerkezet: tematikus, szétválás-sorozat). Problematika, történelemszemlélet, bölcseleti háttér (szabadelvűség és pozitivizmus). Az idő, tér, anyag szerepe az emberiség és különböző szellemi irányok történetében. Eszmék, nemek harcának vizsgálata a műben. Fogalmak: *drámai költemény, lírai dráma, emberiségdráma, emberiségköltemény, történelemfilozófia, bölcseleti*	Dráma és tánc: színházművészet, a mű színrevitele, dramatikus játékok Vizuális kultúra: illusztrációkészítés a Tragédia színeihez; Zichy Mihály illusztrációi Digitális kultúra: tájékozódás a Tragédia hazai és nemzetközi színházi előadásairól, fordításairól, adaptációiról Színház- és filmművészet, mozgóképkultúra és médiaismeret: a Tragédia színházi, rajzfilmes és filmes adaptációi

		mondanivaló, történeti színek, keretszínek, falanszter, ellenutópia, pozitivizmus, hegeli triáda (tézis, antitézis, szintézis)	Modern és kortárs és alkalmazott irodalom: Karinthy Frigyes: Az emberke tragédiája; Belga: Az ember tragédiája (dalszöveg)
***3. Szemelvények a XIX. század második felének magyar irodalmából* (4 óra)**			
Tompa Mihály **Gárdonyi Géza** **Vajda János** **Reviczky Gyula**	Az életművekben felvetett erkölcsi, magatartásbeli kérdések és válaszok megismerése és értékelése révén az egyéni és közösségi felelősségérzet növelése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; Műelemzés, értelmezés: jellemző lírai témák, műfajai, poétikai megoldások, versformák Felkészítés lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására, a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására Ezen XIX. századi alkotók helyének, irodalomtörténeti szerepének megismerése A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése	*a) Tompa Mihály* *A gólyához* *A madár, fiaihoz* *b) Gárdonyi Géza* *Az én falum (részletek)* *A láthatatlan ember (részlet)* *c) Vajda János* *Húsz év múlva* *d) Reviczky Gyula* *Magamról / Schopenhauer olvasása közben* Fogalmak: *nép-nemzeti irodalom, filozófiai dal*	Digitális kultúra: irodalom és film
II. A MAGYAR IRODALOM A XX. SZÁZADBAN (58 óra)			
***A, Életművek a XX. század magyar irodalmából* (35 óra)**			
a, Herczeg Ferenc (5 óra)	Olvasás, szövegelemzés, beszélgetés révén a mű megértésének támogatása. Műértelmezés többféle	Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével Művek: *Az élet kapuja* *Fekete szüret a Badacsonyon* Színház- és drámatörténet: *Bizánc*	Digitális kultúra

	megközelítésből. A hazához fűződő viszonyt vizsgáló prózai szövegek olvasása, értelmezése Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések vizsgálata Herczeg Ferenc műveiben A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése.	<u>Fogalmak:</u> *Új Idők, nemzeti konzervativizmus, színmű*	
b, Ady Endre (12 óra)	A Nyugat születése, jelentőségének felismerése. A korban megismertetett stílusirányzatok, filozófiai, lélektani iskolák (Freud, Bergson) néhány jellemzőjének azonosítása. Annak megértése, hogy a kulturális hagyományhoz, a nemzethez kötődés, a sorsvállalás sokféle hangon és módon jelentkezhet. A hazaszeretet és haladás kérdései. Ady költészetének befogadása: főbb	Ady Endre életműve. Kötet- és cikluskompozíció; költői szerepvállalás, az innováció szándéka. Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód; a versritmus megújítása. Meghatározó korszakok (pl. költői indulás, világháború), kötetek (pl. Új versek, A halottak élén), témák, motívumok (pl. magyarság, istenes, létharc, látomásszerű tájvers, ars poetica; élethalál, hajó, ugar) alapján jellemző alkotásainak értelmezése. A szimbólumok újszerű használata az életműben. A szecessziós-szimbolista versek esztétikai jellemzőinek megismerése. <u>Művek:</u> *Góg és Magóg fia vagyok én…* *Héja-nász az avaron* *Harc a Nagyúrral* *Új vizeken járok* *Az ős Kaján*	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: társadalmi modernizáció, városiasodás, a modern újságírás Földrajz: Ady emlékhelyek topológiája Vizuális kultúra: Ady-illusztrációk Mozgóképkultúra és médiaismeret: Ady versek interpretációi Digitális kultúra: tájékozódás a Nyugat digitalizált változatában

	alkotói korszakai, költői szerepe, költészetének jellege. Műelemzések, összpontosítva Ady jellemző köteteire, szerkesztési módszereire, lírai témáira, poétikai megoldásaira. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Önálló, több szempontú műértelmezések megfogalmazása a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésével is. Ady Endre költészetének hatása a kortársakra, az Ady-kultusz születésének megismerése. Ady Endre költészete körüli viták (saját kora és az utókor recepciójában) tanulmányozása.	*A Sion-hegy alatt* *Az Úr érkezése* *Kocsi-út az éjszakában* *Emlékezés egy nyár-éjszakára* *Őrizem a szemed* <u>Ajánlott művek:</u> *Lédával a bálban* *Vér és arany* *Sem utódja, sem boldog őse…* *Az eltévedt lovas* *Elbocsátó, szép üzenet* *Sípja régi babonának* *Köszönöm, köszönöm, köszönöm* *Ember az embertelenségben A* *Hortobágy poétája* *Párisban járt az Ősz* Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája. <u>Memoriterek:</u> *Góg és Magóg fia vagyok én…* *Kocsi-út az éjszakában* <u>Fogalmak:</u> *klasszikus modernség, szecesszió, versciklus, vezérvers, önmitologizálás, szecessziós-szimbolista látásmód, tagoló vers, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés, szimultán versritmus vagy bimetrikus verselés*	Modern és kortárs irodalom: az Ady-kultusz hatása az irodalomra
c, Babits Mihály (10 óra)	Babits főbb alkotói korszakainak, helyének, szerepének megismertetése, műértelmezések: jellemző témák, hangnemek, motívumok, poétikai megoldások feltárása. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	Babits Mihály életműve. Pályaszakaszok, kötetek, költői magatartásformák (pl. pályakezdés; világháborúk ideje; kései költészet); életérzések, világkép, értékrend, művészetfelfogás (homo moralis); a bölcseleti, filozófiai érdeklődés hatásai. Magyarság és európaiság. Szerepe a Nyugat mozgalmában; irodalmi kapcsolatai; esszé- és irodalomtörténet-írói, műfordító tevékenysége. Stílusirányzati sokszínűsége (pl. impresszionizmus, szecesszió, szimbolizmus); klasszicizálás, antikizálás; hagyomány és modernség egysége. Jellemző lírai tematika, költői magatartás, a prófétaszerep elutasítása vagy vállalása,	Vizuális kultúra: Babits- portrék Digitális kultúra: adattárak és internetes közlés, (pl. a Nyugat) hanganyagok

	Babits Mihály irodalomszervező munkásságának feltérképezése. Babits költői életútjának és költői pályájának főbb szakaszai, eseményei Babits jelentőségének megismerése a magyar irodalomban: a költő, a magánember, a közéleti személyiség egysége; szemléleti, esztétikai öröksége.	versszerkezetek, hangnemek, formák, motívumok gazdagsága; ars poeticus alkotások A választott művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek (pl. gyászdal, tárgyias költészet, ditirambus,). A Jónás könyve, mint az ószövetségi példázat parafrázisa. Jónás és az Úr magatartása. Nyelvhasználati és hangnemi összetettség. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája; bergsoni időszemlélet, ditirambus, prófétaság, küldetéstudat, rájátszás <u>Művek:</u> *In Horatium* *A lírikus epilógja* *Esti kérdés* *Jobb és bal* *Mint különös hírmondó… Ősz és tavasz között* *Jónás könyve* *Jónás imája* <u>Ajánlott művek:</u> *A Danaidák* *Húsvét előtt* *Örök kék ég a felhők mögött (részlet)* *Ádáz kutyám* *A gazda bekeríti házát Csak posta voltál* *Balázsolás* *A gólyakalifa (részlet)* *Cigány a siralomházban* <u>Memoriterek:</u> *A lírikus epilógja (részlet)* *Jónás imája* <u>Fogalmak:</u> *filozófiai költészet, parafrázis, nominális és verbális stílus, irónia, bergsoni időszemlélet, ditirambus, prófétaság, küldetéstudat, rájátszás*	
d, **Kosztolányi Dezső (8 óra)**	Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok szellemi	Kosztolányi Dezső életműve. Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák; világkép, művészetfelfogás (homo	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:

	hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Kosztolányi jellegzetes lírai témáira, poétikai megoldásaira összpontosító műelemzések. Kis- és nagyepikájából néhány jelentős darab értelmezése.	aestheticus); Jellemző lírai tematika; hangnemek, műfajok, versciklusok Művek: *A szegény kisgyermek panaszai (részletek: Mint aki a sínek közé esett…, Azon az éjjel, Anyuska régi képe) Boldog, szomorú dal* *Őszi reggeli* *Halotti beszéd* *Hajnali részegség* *Édes Anna* *Esti Kornél; Tizennyolcadik fejezet, melyben egy közönséges villamosútról ad megrázó leírást, – s elbúcsúzik az olvasótól* Egy Kosztolányi-regény (*Édes Anna*) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika. Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az intertextualitás néhány példája; versciklus, novellaciklus, példázat, lélektan, számvetés. Ajánlott művek: *Számadás* *Vörös hervadás* *Októberi táj* *Marcus Aurelius* *Esti Kornél éneke* *Irodalom és film:* *Kosztolányi Dezső: Pacsirta* *Ranódy László: Pacsirta* *Esti Kornél kalandjai…; Az utolsó felolvasás* *A fürdés* *A kulcs* Memoriter: *Hajnali részegség (részlet)* Fogalmak: *homo aestheticus, versciklus, modernizmus, freudizmus, novellaciklus, alakmás, lélektan, számvetés*	urbanizáció, kulturális élet, sajtó Mozgóképkultúra és médiaismeret: Kosztolányi művek filmes feldolgozásai

B, Portrék a XX. század magyar irodalmából **(11 óra)**			
a, **Móricz Zsigmond** **(7 óra)**	Móricz helyének, látásmódjának, kérdésfeltevéseinek, alkotásmódja jellemzőinek megismerése, alkotásainak több szempontú megközelítése; felkészítés önálló novellaelemzések megfogalmazására, megvitatására. A megjelenített létformák morális és társadalmi kérdései.	Móricz alkotásainak jellemzői, írásművészetének sajátosságai; naturalista és realista ábrázolásmódja. Tárgykörök, témák (pl. paraszti, dzsentri; szegénység) és műfaji változatok (novella, elbeszélés, történeti példázat, idill-típusú regény stb.). Novelláinak világa: *Tragédia* *Úri muri* - elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika (pl. vívódó hősök, dzsentri-ábrázolás). <u>Ajánlott művek:</u> *Judith és Eszter* *Barbárok* *Tündérkert (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *realista és naturalista ábrázolásmód, népi írók mozgalma, szabad függő beszéd*	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Móricz-művek filmes, televíziós adaptációi (pl. Pillangó, Égi madár, Rokonok, Barbárok, Árvácska) Kortárs irodalom: Grecsó Krisztián mint a mikszáthi és móriczi hagyomány folytatója
b, Wass Albert **(4 óra)**	A szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések történelmi, szellemtörténeti hátterének feltárása. A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése. Történelmi sorskérdések vizsgálata	<u>Művek:</u> *Adjátok vissza a hegyeimet!* *Üzenet haza* <u>Ajánlott művek:</u> Irodalom és film: *Koltay Gábor: Adjátok vissza a hegyeimet!* *A funtineli boszorkány (részlet)* <u>Fogalmak:</u> *transzilván irodalom*	Digitális kultúra Mozgóképkultúra és médiaismeret: Koltay Gábor: Adjátok vissza a hegyeimet!

	A transzilván irodalom fogalmának, irodalomtörténeti jelentőségének tisztázása.		
C, Metszetek a XX. század magyar irodalmából – a Nyugat alkotói (12 óra)			
a, Juhász Gyula (3 óra) **b, Tóth Árpád (3 óra)**	Az alkotók irodalomtörténeti helyének, szerepének vizsgálata. A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, íróiköltői csoportjainak megismerése. A költemények közös és egyéni feldolgozása, értelmezése	Juhász Gyula költészetének sajátosságai (pl. impresszionizmus, nosztalgia, emlékezés) Művek: *Anna örök* *Tiszai csönd* Ajánlott művek: *Halotti beszéd* *Utolsó vacsora* *Szerelem* Tóth Árpád lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái (magányélmény, elégikusság, impresszionizmus) Művek: *Esti sugárkoszorú* *Lélektől lélekig* *Isten oltó-kése* Ajánlott művek: *Kisvendéglőben* *Elégia egy rekettyebokorhoz* *Jó éjszakát* *Álarcosan* Fogalmak: *impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió*	Vizuális kultúra; ének-zene: impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió más művészeti ágakban Digitális kultúra: dokumentumtípusok, hivatkozás
c, Karinthy Frigyes (3 óra) **d, Krúdy Gyula (3 óra)**	A nosztalgia és humor szerepe a műalkotásban és az ember önértelmezésében. A szereplőkkel, szituációkkal való azonosulás és mérlegelő kétség fejlesztése. Az alkotói életútra összpontosító bemutatás: Karinthy és Krúdy helye a korszakban; alkotás- és látásmódjuk jellemzői. Önálló tájékozódás, műválasztás, műértelmezések,	Karinthy kisepikájának jellemzői *Találkozás egy fiatalemberrel* Humorfelfogása (humoreszkjei). Irodalmi karikatúrák (néhány, már megismert szerző /mű és paródiája) az *Így írtok ti* szemelvényei alapján. Ajánlott művek: *Tanár úr, kérem (részletek)* *Utazás a koponyám körül (részlet)* *Előszó* Krúdy Gyula írói világa, egyéni hangja	Karinthy műveinek filmes adaptációi, műveinek előadóművészeti példái Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: urbanizáció, városi élet Budapesten Mozgóképkultúra és médiaismeret:

	összehasonlító elemzések. Az *Így írtok ti* irodalmi jelentőségének megértése	*Szinbád –A hídon – Negyedik út vagy Szinbád útja a halálnál – Ötödik út* Anekdotikusság, az idő és az emlékezés formaalkotó szerepe. A Krúdy-művek atmoszférájának, témáinak, alakjainak, motívumainak megidézése Fogalmak: *humor, paródia, műfajparódia, stílusparódia, karcolat, novellaciklus, hasonmásalak, nosztalgia.*	Huszárik Zoltán Szindbád

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)
Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon) vagy Anton Pavlovics Csehov: A sirály vagy Ványa bácsi
Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála
Samuel B. Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus
Arany János: Toldi estéje
Madách Imre: Az ember tragédiája
Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma
Herczeg Ferenc: Az élet kapuja
Babits Mihály: Jónás könyve, Jónás imája
Móricz Zsigmond: Úri muri, Tragédia
Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet!

MEMORITEREK

Arany János: Toldi estéje (I. 1., VI. 28. versszak)
Arany János: egy szabadon választott ballada a nagykőrösi korszakból
Arany János: Epilógus (részlet)
Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én…
Ady Endre: Kocsi-út az éjszakában
Babits Mihály: A lírikus epilógja (részlet)
Babits Mihály: Jónás imája
Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség (részlet)

MAGYAR NYELV
12. évfolyam
1 óra/hét (évi 30 óra)

TEMATIKAI EGYSÉG	ÓRAKERET
Retorika	11 óra
Pragmatika	7 óra
Készülünk az érettségire	12 óra
Összes óraszám	**30 óra**

12. évfolyam
1 óra/hét (évi 30 óra)

Tematikai egység + órakeret	Nevelési- fejlesztési célok	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
Retorika (11 óra)	A retorika alapfogalmainak megismertetése, azok alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése Önálló beszéd megírásához, annak hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése A szónok tulajdonságai, feladatai A szónoki beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig Az érv, érvelés, cáfolat megértése Az érvelési hibák felfedeztetése A hatásos előadásmód eszközeinek tanítása, gyakoroltatása Érvelési gyakorlatok: kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása	A retorika tárgya és jelentősége a mindennapi életben A szónoki beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. Az érvelési hibák. A cáfolat módszerei. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. A hatásos előadásmód eszközei. Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat- és szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban. A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. Monologikus szöveg (előadás, beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása. A szónok személye, tulajdonságai és a hatásos előadásmód eszközei A retorika stíluseszközei A magyar retorika évszázadai- Híres magyar beszédek	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: antik szónokok, neves magyar szónoklatok (pl. Kölcsey, Kossuth, Deák). Közéleti megnyilatkozások retorikája. Mozgóképkultúra és médiaismeret: a meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei. Dráma és tánc: a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok értelmezése. Matematika: bizonyítás, érvelés, cáfolat.

		A retorikai kommunikáció: az étosz, a pátosz és a logosz A kulturált vita és véleménynyilvánítás háttere és eszközei A manipuláció nyelvi eszközei és formái Fogalmak: *Retorika, szónok, szónoklat, beszédfajta (bemutató, tanácsadó, törvényszéki), alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfaj (vita, ajánlás). Szónoklat, bevezetés (az érdeklődés felkeltése, a jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, cáfolat, befejezés (összefoglalás, kitekintés). Érv, tétel, bizonyítás, összekötőelem. Érvelés, indukció, dedukció.*	
Pragmatika (7 óra)	A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése A nyelv működésének, a nyelvhasználat megfigyelése különböző kontextusokban, eltérő célok elérésére nyelvi eszközökkel A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése	A nyelv működése: a pragmatika és a nyelvhasználat A társalgás udvariassági formái Fogalmak: *Megnyilatkozás. Társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás. Beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció).* *Deixis* *Együttműködési elv (mennyiségi, minőségi mód, kapcsolódás).*	Idegen nyelvek: idegen nyelvi kommunikáció, udvariassági formák.
Készülünk az érettségire, rendszerező ismétlés (12 óra)	A rendszerező képesség fejlesztése Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási ismeretek rendszerezése	Nyelv és kommunikáció A magyar nyelv története A nyelv és a gondolkodás. Jel, nyelvi jel, jelrendszerek A magyar nyelv Kárpát-medencei rétegződése. Magyarországi kisebbségek A nyelv alakítása: nyelvi norma, nyelvtervezés, nyelvpolitika	Minden tantárgy: helyesírás. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; etika; filozófia; idegen nyelvek: a nyelvről, a nyelvhasználatról szerzett ismeretek.

	A tanultak felelevenítése, begyakorlása, bevésés. Rendszerezés, lényegkiemelés, gyakorlati alkalmazás	A magyar nyelv rendszere I. Hangtan, alaktan A magyar nyelv rendszere II. Mondattan A szöveg és a kommunikáció Stilisztika és jelentéstan. Stíluseszközök és stílusrétegek Digitális kommunikáció. A digitális kommunikáció hatása a szövegre Retorika. A szónoki beszéd felépítése. Az érvek műfajai	

IRODALOM
12. évfolyam
4 óra/hét (évi 120 óra)

Tematikai egység címe	Órakeret
I. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma	**19 óra**
A) Avantgárd mozgalmak	4
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai	3
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai	4
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései	5
E) A posztmodern világirodalom	3
II. A magyar irodalom a XX. században II.	**60 óra**
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.	
József Attila	14
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.	
a) Örkény István (a drámával együtt: 2+2=4)	3
b) Szabó Magda (a drámával együtt: 2+1=3)	2
c) Kányádi Sándor	3
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.	
a) Metszetek: egyéni utakon	
Szabó Dezső	2
Krúdy Gyula	2
Weöres Sándor	2
b) Metszetek a modernista irodalomból	
Szabó Lőrinc	3
Radnóti Miklós	8
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból	
Dsida Jenő	2
Reményik Sándor	2
Áprily Lajos	2
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából	
Nagy László	2
e) Metszet a tárgyias irodalomból	
Pilinszky János	3
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból	
Illyés Gyula	2
g) Metszetek a magyar posztmodern irodalomból	3

Tandori Dezső	
Hajnóczy Péter	
Esterházy Péter	
D) Színház- és drámatörténet	
Örkény István	3
Szabó Magda	2
III. A XX. századi történelem az irodalomban	**12 óra**
a) Trianon	2
b) Világháborúk	2
c) Holokauszt	4
d) Kommunista diktatúra	2
e) 1956	2
IV. Kortárs magyar irodalom	**4 óra**
V. Az irodalom határterületei	**2 óra**
VI. Regionális kultúra	**2 óra**
VII. Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés	**21 óra**
Összes óraszám:	**120 óra**

Tematikai egység + órakeret	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek, fogalmak	Kapcsolódási pontok
I. A MODERNIZMUS (A MODERNIZMUS KÉSEI KORSZAKA) IRODALMA (19 óra)			
A, Avantgárd mozgalmak (4 óra)	Az avantgárd irányzatok történelmi, eszmetörténeti hátterének, illetve poétikai, retorikai sajátosságainak megismerése kiválasztott szövegek alapján. A művészet- és irodalomtörténetben a modernség/modernizmus jelentőségének vizsgálata. Irodalmi szövegek és a képzőművészeti ábrázolások közötti kapcsolatok felismerése. Ún. magaskultúra vagy elitkultúra és a populáris kultúra kapcsolata, megváltozásának felismerése. Valóság és fikció, a bűntelenség és bűnösség, létbe vetettség filozófiai kérdéseinek értelmezése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. A késő modernizmus történelmi, művészettörténeti filozófiai hátterének megismerése. A késő modernség jellegzetes líraváltozatának megismerése. A késő modernség jellegzetes prózaváltozatainak megismerése	Világirodalom – avantgárd irányzatok. Formabontás és formaépítés (közös tendenciák a stílusirányzatokban). Futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus: néhány szemelvény az egyes irányzatok dokumentumaiból, illetve néhány irodalmi alkotás (pl. Marinetti, Majakovszkij; Trakl, G. Benn; Apollinaire, Éluard műveiből). A jellemzően nem irodalmi irányzatok (kubizmus, konstruktivizmus, dada, stb.) néhány célkitűzése, formajegye. Guillaume Apollinaire A megsebzett galamb és a szökőkút A magyar avantgárd sajátosságai, az aktivizmus programja; Kassák Lajos szerepe Mesteremberek A ló meghal a madarak kirepülnek	Vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret: az avantgárd a képzőművészetekben (futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, konstruktivizmus, dada); az expresszionista a és szürrealista filmművészet
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai (3 óra)	A XX. századi dráma néhány meghatározó irányzatának, illetve színházi törekvésének megismerése; művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák,	Thomas Stearns Eliot: *A háromkirályok utazása* (részlet) Federico Garcia Lorca: *Alvajáró románc, Kis bécsi valcer*	Mozgóképkultúra és médiaismeret, ének-zene: T.S Eliot:

C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai (4 óra) **D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései (5 óra)** **E) A posztmodern világirodalom (3 óra)**	történeti, kulturális kontextusok megvitatása; A XX. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Kimerülés és újrafeltöltődés: a kísérleti irodalom és az olvasóközönség viszonya, a posztmodern változó meghatározásai. Az irodalomtörténeti folytonosság (művek, motívumok párbeszéde) felismerése.	Gottfried Benn: *Kék óra* Franz Kafka: *Az átváltozás* Thomas Mann: *Tonio Kröger* vagy *Mario és a varázsló* Bulgakov: *A Mester és Margarita* Bertolt Brecht: *Koldusopera* vagy *Kurázsi mama* Samuel Barclay Beckett: *Godot-ra várva* vagy Friedrich Dürrenmatt: *A fizikusok* vagy *A nagy Romulus* Bohumil Hrabal: *Sörgyári capriccio* Gabriel García Márquez: *Száz év magány* <u>Fogalmak</u>: *dekadencia, életfilozófia, pszichoanalízis; a nyelv és a személyiség válsága; avantgárd; futurizmus, dadaizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus, kubizmus; szabad vers, kései modernség, objektív költészet, intellektuális költészet, családregény, önéletrajziság, epikus dráma, abszurd dráma, kétszintes dráma, mítoszregény, posztmodern, a világ*	Macskák könyve Andrew Lloyd Webber: Macskák (musical) Digitális kultúra: színházi, zenei, filmes Mario és a varázsló-adaptációk Dráma és színház: színháztörténet, színházművészet, a mű színrevitele, dramatikus játékok Kazimír Károly *Mario és a varázsló* előadása Latinovits Zoltán főszereplésével Vizuális kultúra: posztmodern művészet Mozgóképkultúra és médiaismeret: Szöveg- és filmrészletek alapján (Jiří Menzel: Sörgyári capriccio) irodalom és film

		elbeszélhetetlensége, intertextualitás, szimultanizmus, önműködő írás, képvers, cselekmény nélküli cselekmény", anekdotikus prózahagyomány	kapcsolatának vizsgálata.
II. A MAGYAR IRODALOM A XX. SZÁZADBAN II. (60 óra)			
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.			
József Attila (14 óra)	Az életmű főbb sajátosságainak megismerése az életmű különböző szakaszaiból származó törzsanyagban megnevezett vers elemzésével. József Attila életműve főbb témáinak (pl.: haza, táj, szerelem, külváros és szegénység, lélekábrázolás, értékszembesítés, közéleti és gondolati költészet) és versformáinak, költői eszközeinek tanulmányozása. József Attila nagy gondolati verseinek elemzése, a művek filozófiai, esztétikai összetettségének vizsgálata. József Attila helyének tisztázása saját kora szellemi életében (vitái és kapcsolatai kortársaival). Utóéletének, a József Attila-kultusz születésének, a költői életmű XX. századi recepciójának tanulmányozása.	József Attila életműve. Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák (pl. *Tiszta szívvel*; *Tudod, hogy nincs bocsánat…*); világkép, költészetfelfogás (pl. *Ars poetica; Thomas Mann üdvözlése*). Stílusirányzatok (pl. expresszionizmus, szürrealizmus, Medáliák) és stílustendenciák (pl. újnépiesség) hatása. Jellemző lírai tematika (pl. *Külvárosi éj; Óda; Nem emel föl*); gondolati költészet 1932-1934 között (pl. *Téli éjszaka, Reménytelenül; A város peremén*); kései költészet (közéleti, pl. *Levegőt!; A Dunánál; Hazám*; szerelmi, pl. *Nagyon fáj*; tragikus önsors versek, pl. *Karóval jöttél…; Talán eltünök hirtelen...)*. Versszerkezetek, verstípusok, hangnemek, formák, témák, motívumok (pl. gyermek, éjszaka, külváros, bűntudat) gazdagsága. Hatása a	Digitális kultúra: könyvtári és internetes tájékozódás József Attila dokumentumokról Ének-zene: megzenésített költemények Etika; filozófia: korabeli irányzatok és hatásuk; filozófiai kérdésfelvetések

		későbbi költészetre (pl. Pilinszky, Nagy László). A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. freudizmus, agitatív vers,). Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére. Komplex kép, síkváltás, szabad vers, létösszegzés, időszembesítés, önmegszólítás. <u>Művek:</u> Nem én kiáltok Reménytelenül Holt vidék Óda Flóra Kései sirató A Dunánál Tudod, hogy nincs bocsánat Nem emel föl Karóval jöttél <u>Ajánlott művek:</u> Szegényember balladája Medáliák (részlet) Istenem Tiszta szívvel Áldalak búval, vigalommal Tedd a kezed Téli éjszaka Eszmélet Levegőt! Kész a leltár Gyermekké tettél Születésnapomra Nagyon fáj (Talán eltünök hirtelen…) (Íme, hát megleltem hazámat…) <u>Memoriterek:</u> *Reménytelenül* *(Lassan, tűnődve)* *(részlet)*	

		Óda (részlet) Fogalmak: *tárgyias tájvers, komplex kép, óda, dal, műfajszintézis, létértelmező vers, önmegszólító vers, dialogizáló versbeszéd*	
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.			
a) Örkény István (3 óra)	Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására. Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociálistársadalmi együttérzés változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg.	Örkény István groteszk látásmódja néhány egyperces novella alapján. Művek: Használati utasítás Arról, hogy mi a groteszk Sátán Füreden Gondolatok a pincében Leltár Az élet értelme Mi mindent kell tudni In memoriam Dr. K. H. G. Nászutasok a légypapíron Fogalmak: *groteszk, abszurd, egyperces abszurd, totalitárius*	Digitális kultúra: internetes közlés, adattárak – önálló tájékozódás
b) Szabó Magda (2 óra)	Szabó Magda helye, szerepe a magyar irodalomtörténetben. A mű elemzése során az önálló véleményalkotás készségének kialakítása.	Szabó Magda: Az ajtó Fogalmak: *családregény, történelmi dráma önéletrajziság,*	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Szabó István: Az ajtó
c) Kányádi Sándor (3 óra)	A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban. Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon,	Kisebbségi sorban 1945 után Művek: Fekete-piros Halottak napja Bécsben; Sörény és koponya (részlet); Valaki jár a fák hegyén	Ének-zene: Mozart: Rekviem

	műfajban és tematikában szólalhat meg. Az erkölcs, hit, egyén és közösség, egyén és egyén viszonyának, kapcsolatának megvilágítása lírai, epikai, drámai alkotásokban.	<u>Ajánlott művek:</u> Dél keresztje alatt Csángó passió Hiúság Kuplé a vörös villamosról <u>Fogalmak:</u> *kálvinista és katolikus értékrend szembenállása*	
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.			
a, Metszetek: egyéni utakon **Szabó Dezső (2 óra)** **Krúdy Gyula (2 óra)** **Weöres Sándor (2 óra)**	A XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg. Weöres Sándor életműve, műfaji sokszínűség, irodalmi, bölcseleti előzmények, Weöres hatása a kortársaira, illetve helye a magyar irodalomtörténetben	Szabó Dezső írói világa <u>Művek:</u> Feltámadás Makucskán <u>Ajánlott művek:</u> Az elsodort falu (részletek) Krúdy Gyula írói világa, egyéni hangja *Szinbád –A hídon – Negyedik út vagy Szinbád útja a halálnál – Ötödik út* Anekdotikusság, az idő és az emlékezés formaalkotó szerepe. A Krúdy-művek atmoszférájának, témáinak, alakjainak, motívumainak megidézése Weöres Sándor <u>Művek:</u> Rongyszőnyeg (részletek: 4., 99., 127.) <u>Ajánlott művek:</u> Psyché (részletek) <u>Fogalmak:</u> *játékversek, versjáték, tankavers, próteuszi költészet, szatíra, szatirikus*	Történelem: a korszak történelmi ismerete Mozgóképkultúra és médiaismeret: Huszárik Zoltán Szindbád Ének-zene: Weöres Sándor megzenésített költeményei Mozgóképkultúra és médiaismeret: Bódy Gábor: Psyché

		elbeszélés, groteszk, eposzparódia, emlékezéstechnika, lírizált elbeszélés, metaforikusság, novellaciklus, hasonmásalak, nosztalgia	
b) Metszetek a modernista irodalomból - a Nyugat alkotói **Szabó Lőrinc (3 óra)** **Radnóti Miklós (8 óra)**	Az erkölcs, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban. Annak belátása, hogy a magyar irodalom sokféle művészi törekvés egysége. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására. Költői magatartásformák, jellemző műfajok, témák több szempontú megközelítése. A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Versszervező elvek felismerése és értelmezése Az esztétikai érzék, a formaérzék fejlesztése. Történelmi kataklizmák és egyéni helytállások lírai ábrázolásának tanulmányozása Radnóti költészetében.	Szabó Lőrinc költészetének jellege, hatása a kortársaira, illetve helye a magyar irodalomtörténetben. <u>Művek:</u> Semmiért Egészen Mozart hallgatása közben <u>Ajánlott művek:</u> Kalibán Dsuang Dszi álma Különbéke Tücsökzene (részletek) <u>Fogalmak</u>: *önéletrajzi ihletettség, versciklus, drámai monológ* Radnóti Miklós portréja. Életút és életmű egysége (haláltudat, munkaszolgálat, lágervers; idill és tragikum). A kor jellemzői (pl. Töredék), Radnóti tragédiája és költői magatartásformái (jóság, tiltakozás, lázadás, emlékezés, emberség, hazaszeretet, pl. Nem tudhatom, hitvesi költészet, pl.	Digitális kultúra: könyvtári és internetes tájékozódás Ének-zene: Mozart: Varázsfuvola Digitális kultúra: internetes közlés, irodalmi adattárak és honlapok Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: munkaszolgálat, munkatábor Földrajz: emlékhelyek, Radnóti életének, sorsának topológiája

		Tétova óda, Levél a hitveshez). Jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében; műveinek formai és stiláris sajátosságai (avantgárd, szabad vers, klasszicizálás stb.). Eklogaciklusa (a Hetedik ecloga és legalább még egy mű alapján, pl. Negyedik ecloga). A Tajtékos ég és a bori notesz (pl. Erőltetett menet, Razglednicák). Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az intertextualitás néhány példája <u>Művek:</u> Járkálj csak, halálraítélt! Hetedik ecloga Erőltetett menet Razglednicák <u>Ajánlott művek:</u> Első ecloga Tétova óda Nem bírta hát… Levél a hitveshez Töredék A la recherche <u>Memoriterek:</u> *Hetedik ecloga (részlet)* <u>Fogalmak:</u> életrajzi ihletettség, kulturális *veszteség, ekloga, eklogaciklus, razglednica, nibelungizált alexandrin*	

c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból **Dsida Jenő** **(2 óra)** **Reményik Sándor** **(2 óra)** **Áprily Lajos** **(2 óra)**	A kisebbségi irodalom történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésfelvetéseinek, konfliktusainak megértése az epikus művek elemzése alapján. Az irodalomtörténeti folytonosság (művek, motívumok párbeszéde) felismerése. Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg. Történelmi traumák, nemzeti tragédiák ábrázolásának tanulmányozása a transzilván irodalomban. Az erkölcs, hit, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése. A 20. század történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésfelvetéseinek, konfliktusainak megértése az epikus és lírai művek elemzése alapján.	Dsida Jenő költői világa <u>Művek:</u> Nagycsütörtök Arany és kék szavakkal <u>Ajánlott művek:</u> Psalmus Hungaricus (részletek) Reményik Sándor költői világa <u>Művek:</u> Halotti beszéd a hulló leveleknek Eredj, ha tudsz (részlet) <u>Ajánlott művek:</u> Ahogy lehet <u>Memoriterek:</u> *Halotti vers a hulló leveleknek (részlet)* Áprily Lajos költői világa <u>Művek:</u> Tavasz a házsongárdi temetőben Március <u>Ajánlott művek:</u> Holló-ének Kolozsvári éjjel További alkotók: (választható) **Kós Károly** Varjú-nemzetség (részlet) **Nyirő József** Madéfalvi veszedelem (részlet)	Digitális kultúra: internetes közlés, irodalmi adattárak és honlapok. Ének-zene: Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus Vizuális kultúra: Kós Károly művészi portréja
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából **Nagy László** **(2 óra)**	Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására. A lírai nyelvhasználat sajátosságainak átismétlése.	Nagy László költői világa, alkotásmódja (pl. népiesség, hosszúénekek, montázstechnika, képrendszer, portrévers, képvers) egy-két műve alapján	Digitális kultúra: internetes közlés, adattárak – önálló tájékozódás

	Alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerése.	<u>Művek:</u> Ki viszi át a Szerelmet Adjon az Isten <u>Ajánlott művek:</u> Gyöngyszoknya (részlet) Himnusz Minden időben Csodafiú szarvas Tűz <u>Memoriter:</u> *Ki viszi át a Szerelmet* <u>Fogalmak:</u> *„Fényes szellők nemzedéke” népies irodalom, NÉKOSZ, dal*	Ének-zene: Kocsár Miklós: Csodafiú-szarvas
e) Metszet a tárgyias irodalomból - az Újhold alkotói (3 óra) **Pilinszky János**	A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése. A líra sokfélesége: párhuzamos és versengő költészeti hagyományok bemutatása.	Pilinszky János hatása a kortársaira, illetve helye a magyar irodalomtörténetben. Pilinszky János világlátásának tükröződése költészetében; alkotásmódjának, poétikai megoldásainak, motívumainak sajátosságai <u>Művek:</u> Halak a hálóban Apokrif Négysoros <u>Ajánlott művek:</u> Harbach 1944 Agonia christiana Nagyvárosi ikonok <u>Fogalmak</u>*: apokrif, négysoros, tárgyias költészet* További alkotók: (választható) **Nemes Nagy Ágnes** A fák Kiáltva Ekhnáton éjszakája **Mándy Iván** Mándy Iván: Régi idők focija	Digitális kultúra: internetes közlés, adattárak – önálló tájékozódás Mozgóképkultúra és médiaismeret:

			Sándor Pál: Régi idők focija
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból (2 óra) **Illyés Gyula**	A 20. század történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésfelvetéseinek, konfliktusainak megértése az epikus művek elemzése alapján.	Illyés Gyula: Puszták népe (részlet) Fogalmak: *irodalmi szociográfia, népi írók mozgalma* További alkotók: (választható) **Sinka István** Fekete bojtár vallomásai (részlet) **Csoóri Sándor** Tudósítás a toronyból (részlet) Anyám fekete rózsa Anyám szavai	Digitális kultúra: internetes közlés, adattárak – önálló tájékozódás
g) Metszetek a magyar posztmodern irodalomból (3 óra) **Tandori Dezső** **Hajnóczy Péter** **Esterházy Péter**	Elbeszélő prózája főbb narrációtechnikai, esztétikai sajátosságainak felismerése, értelmezése. Szövegértés és -alkotás elmélyítése. Műelemző kompetencia fejlesztése.	Esterházy Péter: Termelési-regény (kisssregény) (részlet) Tandori Dezső: (részletek) Egy talált tárgy megtisztítása Hajnóczy Péter: M (részletek) Fogalmak: *posztmodern, vendégszöveg, intertextualitás*	Digitális kultúra: internetes közlés, adattárak – önálló tájékozódás
D) Színház- és drámatörténet			
a) Örkény István (3 óra) **b) Szabó Magda (2 óra)**	A törzsanyagban megnevezett drámai művek vagy műrészletek olvasása, megismerése, közös elemzése. Ismerkedés a korszakban kidolgozott dramaturgiai eljárásokkal. Álláspontok megismerése és kialakítása a feldolgozott drámák problémafelvetésével kapcsolatban. A drámai művekben a befogadó elé tárt társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése.	Örkény István: Tóték Szabó Magda: Az a szép, fényes nap *Az a szép, fényes nap* intertextuális kapcsolatainak feltárása a cselekményszerkezet vizsgálatával – megadott szempontok és szövegrészletek kiemelése mentén.	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Fábri Zoltán: Isten hozta, őrnagy úr!

III. A XX. SZÁZADI TÖRTÉNELEM AZ IRODALOMBAN (12 óra)			
a) Trianon (2 óra)	A nemzeti identitás meghatározó lírai szövegeinek olvasása, megértése, megbeszélése. Irodalmi szövegek elhelyezése történelmi kontextusban. Irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és magánemberi erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása. Az olvasott szövegek szerkezeti egységeinek megfigyelése, a szerkezeti egységek retorikai funkcióinak azonosítása Egyes olvasott szövegek jellegzetes retorikai alakzatainak megfigyelése	Művek: Juhász Gyula: Trianon Vérző Magyarország (Szerk.: Kosztolányi Dezső) Lyka Károly: Magyar művészet – magyar határok (részlet) Ajánlott művek: Babits Mihály: A repülő falu Schöpflin Aladár: Pozsonyi diákok (részlet) Krúdy Gyula: Az utolsó garabonciás Fogalmak: *trianoni békediktátum, kisebbségi sors, identitásőrzés*	Történelem: trianon, holokauszt, diktatúra, 1956 történelmi ismeretei
b) Világháborúk (2 óra)		A világháborúk okozta tragédiák megértése Gyóni Géza versének elemzéssel. Gyóni Géza: Csak egy éjszakára… A nők kiszolgáltatottságának elemzése Polcz Alain: Asszony a fronton Fogalmak: *önéletrajzi regény*	
c) Holokauszt (4 óra)		A holokauszt irodalma Szép Ernő: Emberszag Tadeusz Borowski: Kővilág Kertész Imre: Sorstalanság Fogalmak: *holokauszt, ábrázolhatóság*	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Török Ferenc: 1945 Roberto Benigni: Az élet szép Koltai Lajos: Sorstalanság

d) Kommunista diktatúra (2 óra)		Művek: Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról vagy George Orwell: 1984 (részletek) Ajánlott művek: Faludy György: Kihallgatás Alekszandr Iszajevics Szolzsenyicin: Gulág szigetcsoport (részlet) Fogalmak: *index, GULAG, cenzúra, szocia-lista realizmus, Nagy Testvér, disztópia, 3T*	Mozgóképkultúra és médiaismeret: Bacsó Péter: A tanú Beremányi Géza: Eldorádó
e) 1956 (2 óra)		1956 az irodalomban Nagy Gáspár: Öröknyár: elmúltam 9 éves A Fiú naplójából Márai Sándor: Mennyből az angyal	
IV. KORTÁRS MAGYAR IRODALOM (4 óra)			
Szemelvények a kortárs irodalomból (4 óra)	A kortárs szövegek megértésének, elemzéséhez szükséges kompetenciák fejlesztése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására, értelmezésére és a kapcsolatos vélemények megosztására.	A szaktanár döntése alapján válogatott művek segítségével tájékozódás a kortárs irodalomban. Kortárs alkotások értelmezése, a művekről szóló vélemények, elemzések mérlegelése. A kortárs irodalmi élet több szempontú bemutatása. Tájékozódás az irodalmi és könyvtári adatbázisok, blogok, kritikai folyóiratok között.	Dráma és tánc: a kortárs színház irányzatai, példái Mozgóképkultúra és médiaismeret: Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei.

V. AZ IRODALOM HATÁRTERÜLETEI (2 óra)			
Az irodalom határterületei (2 óra)	Igény és képesség erősítése az ízlés önálló, tudatos fejlesztésére. Az esztétikai és művészeti tudatosság alakítása, fejlesztése. Az irodalmiság változó fogalmának áttekintése, példákkal. Több szempontot érintő megbeszélés az ízlésről, annak kontextusairól, alakulásáról. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerésének igénye.	A szórakoztató irodalom típusai, hatáskeltő eszközei és sajátos műfajainak jellemzői. A dalszöveg és az irodalom kapcsolata. Az irodalom filmen; filmes feldolgozások. Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában.	Vizuális kultúra: kortárs művészet Ének-zene: a zene fogyasztásának jelenségei, zenei szubkultúrák, dalszöveg Társadalomismeret: a kulturális fogyasztás társadalmi jellemzői; értékviták.
VI. REGIONÁLIS KULTÚRA (2 óra)			
Regionális kultúra (2 óra)	Azonosulás a szűkebb-tágabb tájegység történeti és jelenkori értékeivel, a regionális kötődés erősítése. Irodalmi emlékhelyek, nemzeti identitás. Eligazodás, tudás- és tapasztalatszerzés a tájegység/település/kerület/iskola stb. kulturális, irodalmi hagyományairól, irodalmi emlékhelyeiről.	A régió, tájegység, település, kerület, iskola kulturális, irodalmi, múltbeli és jelen hagyományai (pl. kisebbségi irodalom, folklór, múzeum, színház stb.); az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(i). Irodalmi emlékhelyek (szülőház, emlékszoba, kiállítás, múzeum, temető, színház stb.).	Vizuális kultúra; Földrajz; Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: régió, tájegység, történelmi emlékezet, emlékhely, hagyomány. Társadalomismeret: civil társadalom, a lokális kulturális szerveződések jelentősége.
VII. FELKÉSZÜLÉS AZ ÉRETTSÉGIRE, RENDSZEREZŐ ISMÉTLÉS (21 óra)			
(21 óra)	A rendszerező képesség fejlesztése Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása		

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Örkény István: Tóték
Szabó Magda: Az ajtó

MEMORITEREK

József Attila: Reménytelenül (Lassan, tűnődve) (részlet)
József Attila Óda (részlet)
Kányádi Sándor: Valaki jár a fák hegyén
Reményik Sándor: Halotti vers a hulló leveleknek (részlet)
Radnóti Miklós: Hetedik ecloga (részlet)
Áprily Lajos: Március (részlet)
Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet